

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Praktické využití pedagogiky Franze Ketta v běžné mateřské škole

Vypracovala: Kateřina Vladyková

Vedoucí práce: Mgr. Eva Svobodová

České Budějovice 2020

Prohlašuji, že bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Ve Vimperku dne 4. dubna 2020

Kateřina Vladyková

.....

Poděkování:

Děkuji za odborné vedení mé bakalářské práce Mgr. Evě Svobodové, za její rady, postřehy a čas, který mé bakalářské práci věnovala. Velký dík patří Mgr. Evě Muroňové Ph.D. a Mag. Tomášovi Cyrilovi Havlovi Dr. theol., díky kterým jsem se měla možnost blíže seznámit s pedagogikou Franze Ketta. Děkuji všem kolegyním, které se spolu se mnou účastnily Základního kurzu pedagogiky Franze Ketta ve Vodňanech a byly mi velkou inspirací. Dále děkuji mým kolegyním za podporu a všem dětem z naší třídy, které mě stále učí být lepší učitelkou. V neposlední řadě patří velký dík mé rodině, že při mně stáli, i když to pro ně nebylo někdy lehké.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá využitím pedagogiky Franze Ketta v mateřské škole, která není křesťansky zaměřena. Ověřuje, jakým způsobem lze využít její metody, principy a pomůcky v mateřské škole běžného typu. Teoretická část se zabývá trendy v současném předškolním vzdělávání, popisuje principy a metody pedagogiky Franze Ketta a současně je srovnává s jinými alternativními programy. V praktické části je vypracován konkrétní Třídní vzdělávací program postavený na principech pedagogiky Franze Ketta, který je ověřen v praxi a následně vyhodnocen dle předem stanovených otázek prostřednictvím sebereflexivního deníku.

Klíčová slova:

Dítě; Pedagogika Franze Ketta; alternativní školy; evaluace

Abstract

The bachelor's thesis deals with the use of Franz Kett's pedagogy in kindergarten, which is not Christian. It verifies how its methods, principles and aids can be used in a mainstream kindergarten. The theoretical part deals with trends in contemporary preschool education, describes the principles and methods of pedagogy of Franz Kett and at the same time compares them with other alternative programs. In the practical part, a specific Class Educational Program based on the principles of Franz Kett's pedagogy is developed and verified in practice and subsequently evaluated according to predetermined questions through a self-reflexive diary.

Keywords:

Child; Pedagogy of Franz Kett; alternative schools; evaluation

Obsah

ÚVOD	9
1 Stručně z historie preprimárního vzdělávání	12
1.1 Pojetí preprimárního vzdělávání v České republice.....	15
1.2 Trendy v současném předškolním vzdělávání	16
2 Pedagogika Franze Ketta.....	18
2.1 Historie a současnost pedagogiky Franze Ketta	18
2.2 Základní cíl a cílová kompetence pedagogiky Franze Ketta	19
2.3 Základní charakteristika a specifika pedagogiky Franze Ketta	19
2.3.1 Pedagogika existenciální	19
2.3.2 Pedagogika vztahová.....	19
2.3.3 Pedagogika rozvíjející jedinečnost	20
2.3.4 Pedagogika náboženská	20
2.4 Základní principy pedagogiky Franze Ketta	20
2.4.1 Princip úplnosti poznání	20
2.4.2 Princip celistvosti	21
2.4.3 Princip soustředění	21
2.4.4 Princip zaměření na střed.....	22
2.4.5 Princip dynamické rovnováhy.....	22
2.4.6 Princip oslovení a vyslovení.....	23
2.4.7 Princip opakovaného.....	23
2.4.8 Princip vztahovosti	23
2.4.9 Princip zkušenosti	24
2.4.10 Princip podílení se	24

2.4.11	Princip symbolického významu.....	24
2.4.12	Princip náhledu	25
2.5	Porovnání pedagogiky Franze Ketta se současnými alternativními pedagogickými trendy v předškolním vzdělávání	25
2.5.1	Montessori pedagogika.....	25
2.5.2	Waldorfská pedagogika (pedagogika Rudolfa Steinera)	26
3	Struktura vzdělávání v pedagogice Franze Ketta – stavba základní jednotky	28
3.1	Vytváření společenství – JÁ-TY-MY (1. krok)	28
3.2	Setkání se skutečností (2. krok)	28
3.3	Ztvárňování (3. krok)	29
3.4	Prohloubení významu (4. krok).....	29
4	Pomůcky pedagogiky Franze Ketta.....	30
5	Cíl a metodické vedení praktické části	31
6	Třídní vzdělávací program.....	33
6.1	Charakteristika vzdělávacího programu.....	33
6.2	Hlavní cíle programu:	33
6.3	Principy, metody a formy vzdělávání.....	34
6.4	Evaluace.....	34
6.5	Charakteristika třídy.....	36
6.6	Vzdělávací obsah.....	37
6.6.1	Rituály naší třídy.....	37
6.7	Integrované bloky	39
6.7.1	Téma: Já jsem tu a ty jsi tady, jsme tu všichni dohromady	39
6.7.2	Téma: Dary naší země.....	48
6.7.3	Téma: Čas světýlek.....	58
6.7.4	Téma: Cesta do Betléma.....	63

6.8	Narozeninové oslavy	74
7	Shrnutí.....	78
	Závěr	80
	Seznam použité literatury a zdrojů	81
	Seznam příloh.....	83

ÚVOD

Na úplném začátku své bakalářské práce mám potřebu přiblížit okolnosti mého prvního setkání s pedagogikou Franze Ketta:

V roce 2017 jsem absolvovala v rámci projektu OP VVV „Podpora vzájemného učení pedagogů MŠ“ odborný workshop klíčové aktivity KA3.5 Podpora formativního hodnocení, vedený Mgr. Evou Muroňovou Ph.D. a Mgr. Hanou Nádvorníkovou. Seminář nebyl veden jen teoreticky, ale byl často doplněn praktickými ukázkami, které byly vedeny ve stylu pedagogiky Franze Ketta. Do té doby jsem o této pedagogice neslyšela, ale principy, metody i reflektované činnosti, které Eva Muroňová nabízela, mi dávaly smysl, zapadaly do sebe, korespondovaly s mými představami o smysluplném vzdělávání dětí. Dávaly všem účastníkům kurzu něco, co se dalo těžko popsat. Najednou jsme byli součástí něčeho, co nás přesahovalo. Navíc pro mě, věřícího člověka, byly myšlenky, které nám předávaly jednoduché příběhy zcela jasným ukazatelem na to nejvyšší, co pro věřícího člověka existuje, tedy na Boha. Zároveň jsem si uvědomovala, že to, v čem já vidím Boha, vidí někdo přírodu, jiný náhodu, štěstí, radost, vděčnost, nebo pocit, že je mi dobře. Že jsem, že někam patřím. Tato osobní zkušenost mě nadchla, uvědomila jsem si, že tento přístup lze využít i v běžné mateřské škole. Pomoci dítěti zvládnout sebepojetí, rozvíjet v dětech pocity sounáležitosti, vztahovost, potřebu spolupráce, radosti z života a z toho, že vše má smysl, a k tomu ještě vytvářet prostor pro interakci mezi učitelkou a dítětem ve smyslu poznávat a prožívat svou jedinečnost ve vztahu k druhým i ke světu a vyšším mravním principům. Mimo metod a forem formativního hodnocení jsme si tak ze seminářů odnášeli i střípky z pedagogiky Franze Ketta a já jsem zatoužila o této pedagogice vědět víc. A tím to všechno začalo.

Za pomoci dostupných informací na internetu jsem se začala vzdělávat a na podzim roku 2018 jsem absolvovala kurz Individualizace vzdělání v pojetí pedagogiky Franze Ketta v rozsahu 40 hodin. Nyní se účastním 200hodinového Základního kurzu pedagogiky Franze Ketta se zaměřením na předškolní pedagogiku, který je akreditován MŠMT ČR v systému DVPP.

V současné době pracuji v mateřské škole běžného typu a využívám všechny vědomosti, metody a principy, které jsem díky svému vzdělávání v oblasti pedagogiky Franze Ketta získala a stále získávám.

Pedagogika Franze Ketta je mladý pedagogický směr, vycházející z křesťanského pojetí člověka, který vznikl v sedmdesátých letech 20. století v Bavorsku a byl a je uplatňovaný především v křesťanských mateřských školách. Jeho soulad s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání byl již opakovaně prokázán v rámci různých diplomových prací, které jednoznačně potvrdily, že principy a metody pedagogiky Franze Ketta se jeví jako vhodné i pro běžné mateřské školy bez náboženského zaměření. Nemám tudíž potřebu znovu prokazovat již opakovaně prokázané a tomu jsem přizpůsobila i cíl své bakalářské práce.

Cílem mé bakalářské práce je představit pedagogiku Franze Ketta nejen v teoretické rovině, ale především pak ověřit v rovině praktické při vzdělávání dětí v běžné státní mateřské škole.

V teoretické části nastíním kořeny vzniku této pedagogiky, pojmenuji její cíle, metody i principy, a porovnáám je se současnými pedagogickými vzdělávacími trendy v předškolním vzdělávání v Evropě, včetně alternativ.

V praktické části ověřím vhodnost principů i metod pedagogiky Franze Ketta v běžné mateřské škole. Jako podklad k ověření je zpracován vzdělávací program postavený na principech pedagogiky Franze Ketta, který byl zrealizován ve státní mateřské škole u dětí ve věku od pěti do sedmi let. Jeho realizace je doložena sebereflexivním deníkem, v němž jsou sledována předem zadaná kritéria (včetně svého profesního růstu), která jsou na konci ověřovacího období vyhodnocena.

Východiskem pro stanovení kritérií sebereflexivního deníku jsou následující otázky, na něž bych ráda našla v praxi odpověď:

- Lze záměry, cíle a výstupy zpracované v konkrétním školním vzdělávacím programu mateřské školy naplnit prostřednictvím vzdělávacích jednotek, které využívá pedagogika Franze Ketta? JAK?
- Lze aplikovat pedagogiku Franze Ketta při vynechání nábožensky orientovaných myšlenek a témat? JAKÝM ZPŮSOBEM?

- Ovlivní využití metod a principů pedagogiky Franze Ketta klima třídy ve smyslu prosociálního chování a vzájemné kooperace? JAK a ČÍM?
- Změní se příprava učitelky na edukační činnost, zaznamená učitelka vlastní profesionální posun? JAK a V ČEM?

Ke zpracování své bakalářské práce jsem přistoupila nadšeně, ale zároveň s velkou dávkou úcty a zodpovědnosti k principům pedagogiky Franze Ketta.

TEORETICKÁ ČÁST

1 STRUČNĚ Z HISTORIE PREPRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Cílem stručného náhledu do historie preprimárního vzdělávání je uvědomění si, jak se historicky až do současné doby proměňovalo a vyvíjelo pojetí dítěte při vzdělávání.

Výchova a vzdělávání dětí provází lidstvo od počátku věků. Přístup k dětem a pohled na ně se postupně vyvíjel. Zprvu bylo dítě pojímáno jako předmět, který patřil do domácnosti. Během následných tisíciletí se přístup k dítěti postupně měnil, ve 4. tisíciletí př. n. l. začínaly vznikat školy především pro hochy. O osobnost dítěte se začínají zajímat řečtí a římské myslitelé – Aristoteles, Cicero, Platon a další. Ve středověku je dítě pojímáno jako nedokonalý nevyvinutý dospělý, jsou zřizovány školy a středověké univerzity. S příchodem novověku a rozmachem přírodních věd, hlavně biologie, matematiky a fyziky renesanční myslitelé začínají hledat nové přístupy k výchově dětí, začínají odsuzovat do té doby běžné tělesné tresty. Za zakladatele nové školské výchovy je považován Jan Ámos Komenský, který vycházel z myšlenek antických i renesančních myslitelů a vytvořil systém, který je platný i v dnešní době. Ke stejným či podobným myšlenkám jako J. A. Komenský se přikláněli i další myslitelé jako John Locke, Jean Jacques Rousseau a další. V 19. století již začínají vznikat první opatrovny a různá předškolní zařízení. Mateřské školy měly být dostupné pro všechny. Dle Opravilové (2016) přinesly veřejné instituce do předškolního vzdělávání novou optiku a objevily se tak jeho přednosti – prostřednictvím dospělého, ale i ostatních dětí, si děti osvojovaly rychleji a lépe nové poznatky, ale i jeho nevýhody – svoboda a spontaneita malého dítěte byla nahrazována záměrně organizovanou činností. Na konci 19. a počátkem 20. století poukazují pedagogové na nevhodnost přeorganizované výuky a vyžadují získávání zkušeností na základě přímých zkušeností. Začínají tedy vznikat nové alternativní způsoby vzdělávání, nové pedagogické směry. „Reformní myšlenky zahrnují různé názory a dílčí náměty, ale všechny sjednocuje základní společné přesvědčení, že výchova má v člověku rozvíjet především to, co mu je vlastní, co si přináší na svět a co vyjadřuje jeho jedinečnost“ (Opravilová, 2016, s. 29). Pedagogové tedy hledají nové cesty, jak vést děti na jejich cestě životem, aby

příliš nepotlačovali jejich osobnost, ale zároveň aby jim pomohli stát se osobností, která bude vyrovnaná a sebevědomá. V naší zemi se pedagogika vyvíjela na počátku minulého století především zásluhou Idy Jarníkové a Anny Süssové, a díky nim se začala předškolní pedagogika v českých zemích výrazněji rozvíjet. Důraz byl kladen na aktivitu, fantazii a spontaneitu. Bohužel vlivem dvou světových válek, a poté nástupem komunismu byly všechny do té doby připravené inovace odmítnuty a předškolní pedagogika se přeorientovala na sovětskou politiku a její disciplinární zaměření. Teprve po roce 1989 se začaly i u nás objevovat překlady zahraničních reformátorů a společnost se o tyto alternativní školy začala více zajímat. Do roku 1989 se v tehdejší Československé socialistické republice využíval Program pro jesle a mateřské školy, který byl strohý, málo zaměřený na dětskou osobnost. Nedával dětem prostor pro volnou hru, sebevyjádření a neodpovídal individuálním potřebám dětí. Po Sametové revoluci v roce 1989 vzniká prostor k přeměně českého školství. Dle Opravilové (2016) byl v roce 1993 přijat Osobnostně orientovaný model předškolní výchovy. Tento model dával dostatek prostoru pro nové inovativní programy, ale také předkládal základní požadavky a podmínky předškolního vzdělávání. V roce 2001 vznikl Národní program rozvoje vzdělávání v České republice - tzv. Bílá kniha, která hodnotila významnost předškolního vzdělávání a dávala důraz na kvalifikovanost učitelek mateřských škol. V roce 2004 vzniká Školský zákon č.561/2004 Sb. o předškolním vzdělávání, který charakterizuje základní cíle předškolního vzdělávání, které je součástí celoživotního vzdělávání. Nejvýznamnějším závazným dokumentem se pro předškolní vzdělávání stává Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2004), který určuje základní pojetí, cíle, podmínky a vzdělávací obsah. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) je závazným dokumentem pro předškolní vzdělávání v mateřských školách, mateřských školách s programem upraveným podle speciálních potřeb dětí a v přípravných třídách základních škol v České republice. V roce 2014 byla usnesením vlády schválena Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, která je základním kamenem české vzdělávací politiky.

V posledních dvaceti letech se přístup k předškolní pedagogice výrazně změnil. Po roce 1989 byla velká tendence změnit vše zaběhnuté a odsoudit dřívější důraz na vzdělávací složku výuky, poslušnost, denní řád a podobně. České školství hledalo nové cesty, jak

vést edukační proces směrem k dítěti. Dávat mu dostatek prostoru učit se přirozeným způsobem a přihlížet jeho specifikům. Dítě je bráno jako osobnost, kterou je potřeba respektovat, je dáván velký prostor vzájemné komunikaci, svobodě a individualitě dítěte. Orientace na dítě, na jeho potřeby, ale i nové styly výchovy dětí, a především otevření hranic po roce 1989 dává možnost vzniku nových přístupů v edukačním procesu.

V současné době jsou z alternativních škol v České republice zastoupeny waldorfské, Montessori, Daltonské a školy Jenské. Stále více škol své ŠVP staví na programech Začít spolu, Projekt zdravá mateřská škola, Otevřená škola aj. a posledních letech vznikají v ČR Lesní školky. V roce 2010 se v České republice objevují první křesťanské mateřské školy, jejichž vzdělávání je postavené na principech pedagogiky Franze Ketta a nabízejí tak další alternativní směr vzdělávání dětí.

Dle Průchy (2004) je jedním z důvodů změn ve školství a vzdělávání nespokojenost některých rodičů, pedagogů, ale i politiků se stávající podobou současného školního vzdělávání. To nenaplnuje jejich představy o tom, jakým způsobem by se měla rozvíjet současná mladá generace, a tak vznikají nové výukové programy a alternativní školy. Alternativními školami rozumíme *„takové školy, které uplatňují zvláštní, nestandardní, inovativní, experimentální formy, obsahy či metody vzdělávání, jiné didaktické přístupy apod., na rozdíl od běžně uplatňovaných (standardních) pedagogických a didaktických koncepcí.“* (Průcha, 2004, s. 20)

Průcha (2004) dále uvádí, že jako alternativní chápeme všechny školy, tedy nejen soukromé a církevní, ale i veřejné bez ohledu na zřizovatele. Tyto školy se vždy odlišují od hlavního proudu ať už v kurikulárních programech, edukačním prostředí, jiných organizačních způsobech výuky, vztazích mezi účastníky edukačního procesu aj.

Podle Průchy (2004) plní alternativní školy tyto funkce:

1. Kompenzační – mají kompenzovat nedostatky běžných škol
2. Diverzační – alternativní školy mají zajišťovat rozmanitost vzdělávání.
3. Inovační – školy přinášejí inovace v organizaci vzdělávacího procesu (nestandardní komunikaci s žáky, nestandardní metody a formy výuky atd.) a inovace v obsahu vzdělávání (inovace ve způsobech předávání vzdělávacích obsahů, inovace učiva aj.)

Moderní alternativní školy nejsou odvozovány od koncepcí reformní pedagogiky ani zřizovány církvemi. Jejich počet je velmi vysoký a stále vznikají nové. Jejich zřizování je iniciováno učiteli a rodiči. *„Moderní alternativní školy se vyznačují svou dynamičností. Na rozdíl od klasických reformních škol, které působí většinou v rámci své striktně vymezené koncepce a ustálených zkušeností, jsou tyto školy méně dogmatické a více flexibilní.“* (Průcha, 2012, s. 49). Mezi moderní alternativní školy se může zařadit i pedagogika Franze Ketta.

1.1 Pojetí preprimárního vzdělávání v České republice

Cílem stručného náhledu do pojetí preprimárního vzdělávání v naší zemi je připomenout legislativní normy, jejich záměry a cíle, které jsou závazné i pro mateřské školy, v nichž jsou uplatňovány principy pedagogiky Franze Ketta.

Mateřské školy, které jsou součástí českého školského systému, jsou v současné době zcela autonomní a mohou si tvořit své vize, kam se bude ubírat jejich směr. Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání vymezuje základní požadavky. Základním kurikulárním dokumentem pro předškolní vzdělávání je Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2018), na jehož základě si školy samy tvoří své školní vzdělávací programy. Na ředitele a vedoucí pracovníky je kladena velká zodpovědnost na dodržení základních požadavků RVP PV.

Svobodová (2010) uvádí, že mateřské školy se postupně mění – jsou otevřenými institucemi, které spolupracují s rodiči, ale i dalšími subjekty ve svém regionu. Školy se tak stávají živými organismy, které prochází neustálou řadou změn. *„Vzrůstá význam výchovné a socializační role školy, která je chápána jako rovnoprávné společenství vzájemně se učících partnerů, učitelů, žáků a jejich rodičů. Dítě již nechápeme jako objekt našeho působení, ale jako jedinečnou osobnost se svými právy a potřebami“* (Svobodová, 2010, s. 19)

Záměry a cíle předškolního vzdělávání v České republice formuluje RVP PV (2018) takto: *„Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet každé dítě po stránce fyzické, psychické i sociální a vést je tak, aby na konci svého předškolního období bylo*

jedinečnou a relativně samostatnou osobností, schopnou (kompetentní, způsobilou) zvládat, pokud možno aktivně a s osobním uspokojením, takové nároky života, které jsou na ně běžně kladeny (zejména v prostředí jemu blízkém, tj. v prostředí rodiny a školy), a zároveň i ty, které ho v budoucnu nevyhnutelně čekají.“

Učitelé sledují při své práci tyto rámcové cíle (záměry):

„Rozvíjení dítěte jeho učení a poznání.

Osvojení základů hodnot, na nichž je postavena naše společnost.

Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako samostatná osobnost působící na své okolí.“ (RVP PV 2018, s. 10)

K dosažení těchto cílů je vhodné využívat metod prožitkového, kooperativního učení hrou, které jsou postaveny na zážitcích dítěte, podporují dětskou zvědavost, fantazii a potřebu objevovat. Edukační proces probíhá především formou nezávazné dětské hry, situačního učení a spontánního sociálního učení. Spontánní i řízené aktivity jsou vzájemně provázány a vyvážené. V preprimárním vzdělávání má být dle RVP PV uplatňován integrovaný přístup, kdy je dítěti nabízen vzdělávací obsah v přirozených souvislostech, vazbách a vztazích.

1.2 Trendy v současném předškolním vzdělávání

Trendem v současném předškolním vzdělávání jak v České republice, tak ve státech EU je nedirektivní a osobnostně orientovaný přístup k dítěti, komplexně zaměřené vzdělávání, které se uskutečňuje během celého dne. Dítě a učitelka na sebe stále vzájemně působí nejen v řízených činnostech, ale i ve volné hře, řešení konfliktů, při vycházkách apod. Svobodová (2010) uvádí, že dítě má mít prostor se vzdělávat v jakémkoli okamžiku dne. Formou prožitkového, situačního učení se dítě učí sociální dovednosti, získává nové znalosti v různých oblastech (matematických, rozumových...). Činnosti v mateřské škole tak probíhají individuálně, skupinově, ale i s celou třídou.

Velký důraz je kladen na osobnostní a sociální rozvoj dítěte, na přípravu na základní školu a na většině mateřských škol je do výchovně vzdělávacího procesu přizvána rodina jako partner.

Trendy současného předškolního vzdělávání jdou jednoznačně naproti pojetí pedagogiky Franze Ketta a jejího naplňování v praxi mateřské školy, na což se konkrétně zaměřuji v další kapitole.

2 PEDAGOGIKA FRANZE KETTA

2.1 Historie a současnost pedagogiky Franze Ketta

Historie pedagogiky Franze Ketta začíná v letech 1972–1978 v Bavorsku. V 80. letech 20. století probíhaly v Německu diskuze o koncepci vzdělávání, do kterých se zapojila i římskokatolická církev. Pokusila se naformulovat novou koncepci náboženského vzdělávání pod názvem Religions pädagogische Praxis. U zrození této pedagogiky stála řeholní sestra Esther Kaufmann a náboženský pedagog Franz Kett. Pedagogika byla určena původně pro mateřskou školu, kterou navštěvovaly především děti přistěhovalců, různých národností, ze špatných sociálních poměrů. Bylo potřeba najít cestu, jak se s těmito dětmi domluvit a na základě toho je začít vzdělávat.

V roce 1982 se řeholní sestra Esther Kaufmann odstěhovala a společně s Meinulfem Blechschmidtem se věnovala, a stále věnuje, pastorační práci ve farnostech římskokatolické církve. Franz Kett a jeho spolupracovníci se nadále zabývali předškolní pedagogikou. V roce 2008 byl založen Institut für ganzheitlich sinnorientierte Pädagogik RPP (e.V.), v současné době nazývaný Institut für Franz-Kett-Pädagogik GSEB e.V. a původně nábožensko-pedagogická koncepce se tak od roku 2009 stává samostatným pedagogickým systémem, který má své specifické postupy, principy, metody práce, pomůcky a je vhodný pro všechny věkové skupiny. Pedagogika Franze Ketta je postavena na náboženských principech a myšlenkách a rozvíjí člověka ve všech jeho stránkách. Postupně se tento způsob práce rozšířil a je uplatňován i v dalších zemích Evropy – Maďarsku, Rakousku a také v Jižní Koreji.

Celistvá a na smysl zaměřená pedagogika není uzavřeným systémem. Neustále se vyvíjí a vzniká především při setkávání s dětmi předškolního a mladšího školního věku. V České republice působí Společnost pro Pedagogiku Franze Ketta (dříve Společnost pro celistvou a na smysl zaměřenou pedagogiku Franze Ketta), která provozuje stránky www.kett.cz. Jejím úkolem je reflexe odpovídajícího pedagogického jednání a další rozvíjení v České republice. Společnost pedagogiky Franze Ketta, z. s. pořádá semináře a kurzy, kde jsou předávány myšlenky a principy této pedagogiky pedagogům, katechetům a všem zájemcům, kteří vidí v celistvé výchově smysl.

Aktuální teorii i praxi zveřejňuje každý rok IgsP/RPP (e.V.) formou ročenky s názvem GANZHEITLICH SINNORIENTIERT ERZIEHEN UND BILDEN. V českém prostředí tuto funkci plní především vydávané metodické materiály a k dalšímu rozvoji přispívají regionální setkávání, kde dochází k dalšímu rozvíjení této pedagogiky.

2.2 Základní cíl a cílová kompetence pedagogiky Franze Ketta

„Vzdělávací proces iniciovaný celistvou na smysl zaměřenou pedagogikou Franze Ketta vytváří prostor k interakci mezi vyučujícím a dítětem, vedoucím a účastníky a mezi všemi zúčastněnými navzájem tak, aby všichni mohli sebe samé odkrývat, poznávat, potvrzovat a prožívat ve své jedinečnosti.“ (EDER, 2010) Díky společnému prožívání, setkání se s druhými mohou všichni účastníci vzdělávacího procesu vnímat celistvost, duševní, ale i tělesnou jednotu. *„Jako nosný základ lidského života zaznívá poselství o tvůrčím základu smyslu a bytí, kterému mohou důvěřovat, ve který mohou věřit a o který mohou opřít svůj život.“* (EDER, 2010) Pro nábožensky orientovanou skupinu může být tímto základem Bůh, pro ostatní účastníky vyšší mravní principy, „matka Země“, příroda, nebo jen radost z toho, že jsem.

2.3 Základní charakteristika a specifika pedagogiky Franze Ketta

2.3.1 Pedagogika existenciální

Pedagogika má upevnit dítě v jeho bytí. Uvědomovat si svou vlastní existenci, rozvíjet osobnost dítěte a jeho charakter. Podle Franze Ketta by si dítě mělo uvědomovat, že „není vždy lehké být, ale je dobře, že jsem.“ Důležité je tedy uvědomění, že já jsem a jsem tady. Dítě má zažívat radost z toho, že je, že existuje, že může prožívat radostné uvědomování samo sebe, že je jedinečnou a neopakovatelnou osobností.

2.3.2 Pedagogika vztahová

Nejen každé dítě, ale každý jedinec je provázán s okolním světem. Žije ve vztazích k okolnímu světu, k druhým lidem, ale i ve vztahu sám k sobě. Dle Ketta a Eder (2014) připisuje tato pedagogika velký důraz vztahům a sociálním vazbám a věnuje se zodpovědnému a starostlivému chování ve všech jeho rovinách.

2.3.3 Pedagogika rozvíjející jedinečnost

„Vzdělávání je především doprovázením – není předěláváním, ani doděláváním.“
Společnost Pedagogiky Franze Ketta, z. s., str. 13)¹

Při edukačním procesu v mateřské škole nejde o to vybavit dítě vědomostmi, ale ukázat mu cestu, aby na ně mohlo přijít samo. Úkolem pedagogických pracovníků je tedy dítě přijmout bez výhrad, vážně – takové jaké je, respektovat jej a jen nasměrovat jeho růst, aby probudili jeho individualitu a životní síly, které má v sobě ukryté. Díky využití pohádek, bajek a biblických příběhů, které jsou plné symbolů, řádu a ponaučení dává pedagogika možnost dítěti se samostatně rozvíjet. Uvědomovat si svůj vlastní růst a jedinečnost.

2.3.4 Pedagogika náboženská

Vztahovost, jedinečnost i vědomí vlastní existence, to vše jde za nejvyšším smyslem života, za něčím, co člověka přesahuje, dává mu smysl a řád. Pedagogika Franze Ketta jej vidí v Bohu. Je tedy založena na křesťanských základech, na nichž je postavena naše střeoevropská společnost. *„Ve vztahu k transcendentnu se v případě této pedagogiky jedná o pedagogiku mystagogickou. V procesu je zaměřena na to jediné podstatné, na podstatu samu.“* (Kett a Eder, 2014)

2.4 Základní principy pedagogiky Franze Ketta

Pedagogika Franze Ketta se řídí dvanácti principy, které jsou navzájem propojené, doplňují se a tvoří pevný systém.

2.4.1 Princip úplnosti poznání

„Princip pojmenovává, že pedagog by měl respektovat úplnost lidského poznání, které má svou šířku v rozumu a hloubku v srdci.“ (Muroňová, 2019, s. 1)

Tento princip vychází z myšlenek Blaise Pascala, který popisuje dva způsoby poznání. První dává člověku možnost poznávat svět rozumem, měřením, vážením a popsat jej

¹Koncepce „Učím se říkat ty“ vydaná institucí: Institut für ganzheitlich sinnorientierte Pädagogik – RPP (e. V.), přeložena lektory Společnosti Pedagogiky Franze Ketta, z. s. Evou Muroňovou a Tomášem C. Havlem

na základě faktů skrze kognitivní funkce. Jde do šíře a informace spojuje díky logickým systémům. Druhý způsob poznává svět skrze srdce, lásku, pocity. Člověk pak poznává svět skrze sebe samého. K tomu, aby člověk rozuměl všemu, co se kolem něj děje v celé šíři i hloubce, potřebuje tak prožívat i svůj život v obou těchto rovinách.

Tento princip je naplňován pozorností, která je věnována například předmětu jak z pohledu vlastností, vzhledu, její funkčnosti, ale i zážitkům, které s ní máme, asociacím a vlastním pocitům. O věcech, o kterých hovoříme, mluvíme vždy vyváženě, dáváme prostor pro vyjádření pocitů a emocí, ale i různých pohledů na danou věc. Díky tomuto principu můžeme vnímat svět v úžasu a obdivu.

2.4.2 Princip celistvosti

„Princip pojmenovává, že pedagog by měl pracovat s celistvým vjemem, aby oslovil nejen smysly člověka, ale také všechny jeho dimenze současně a vyváženě.“
(Muroňová, 2019, s. 2)

Princip je možné také obrazně vyjádřit slovy: „Poznání vede skrze smysly ke smyslu.“ Pedagog dává možnost dětem poznat věci všemi smysly, společně s dětmi je pojmenovává v souvislostech a hledá jejich význam. Dává možnost účastníkům popisovat věci či činnosti nejen popisnou formou, ale také zvuky, metaforou, gesty, tancem či pohybem. Zároveň je všem ponechána možnost projevit se. Každý má právo na svůj názor. Princip tak vede k rozvoji fantazie, tvořivosti a respektování jedinečnosti člověka.

2.4.3 Princip soustředění

„Princip pojmenovává, že pedagog by měl zohledňovat míru schopnosti člověka soustředit se a cíleně ji prohlubovat.“ (Muroňová, 2019, s. 3)

Princip je možné také vyjádřit slovy: „Každé sou-středění potřebuje Střed.“ (Muroňová, 2019, s. 4). Schopnost soustředění podporuje již samotná stavba jednotky, kdy na počátku se děje při vytváření společenství, soustředění na skutečnost a při fázi tvoření – ztvárňování. Tímto principem respektujeme a cíleně prohlubujeme schopnost člověka se soustředit. Schopnost člověka soustředit se v danou chvíli na dané téma. K jeho navození je důležitý určitý impulz, který jednotlivce motivuje k soustředění. Využíváme tak práci s trianglem či xylofonem, věci pomalu odkrýváme a pomalu

a opatrně s nimi zacházíme. Trpělivě čekáme. Soustředění nastává, když se skupina soustředí na jednu věc. Využíváním tohoto principu vedeme děti k ohleduplnému chování, ale také ohleduplnému vnímání světa.

2.4.4 Princip zaměření na střed

„Princip pojmenovává, že pedagog by měl orientovat pedagogický proces vnějším i vnitřním způsobem na střed v těchto významech: Střed tvořit, vzhledem ke středu se pohybovat, ve středu být a ze středu vycházet.“ (Muroňová, 2019, s. 5)

Střed je důležitým bodem v životě lidí. Středem může být místo, předmět, člověk, Bůh ale také příběh. Princip zaměření na střed uskutečňujeme, pokud celý edukační proces směřujeme ke středu skrze smysly, obrazně, ale i duchovně.

Princip je uskutečňován hledáním a označováním středu, sezením v kruhu, tanci vyjadřujícími pohyb směrem ke středu, položením nedůležitější věci do středu atd. Princip tak podporuje harmonické vnímání světa, smysl pro řád, ale i schopnost nalézt podstatné.

2.4.5 Princip dynamické rovnováhy

„Princip pojmenovává, že pedagog by měl rozkrývat skutečnosti světa v celé protikladnosti významů, kterým patří, že se vzájemně doplňují a dávají si váhu.“ (Muroňová, 2019, s. 6)

Protiklady patří životu, bez nich by naše životy neměly smysl. Protipóly se vzájemně doplňují a dávají jeden druhému smysl. Bez loučení by nemohlo být vítání, bez nádechu výdech, bez práce odpočinek, bez dávání přijímání. Tento princip se uskutečňuje rozkrýváním světa s jeho protiklady.

Princip je uskutečňován pojmenováváním protikladů, střídáním aktivních a pasivních činností. Spolu s pojmenováním polarity hovoříme i o naději.

Princip dynamické rovnováhy podporuje i realistický pohled na svět a umožňuje otevření často tabuizovaných témat jako je smrt, vina či nemoc.

2.4.6 Princip oslovení a vyslovení

„Princip pojmenovává, že pedagog by měl řídit pedagogický proces tak, aby respektoval zákonitosti lidského poznání, v tomto případě skutečnost, že k získání reflektované zkušenosti je potřeba procesu oslovení a vyslovení.“ (Muroňová, 2019, s. 7)

Dle Muroňové (2019) pokud chceme dosáhnout celistvého poznání, je nutné respektovat, že celý proces obsahuje dvě fáze. Fází, kdy je člověk zasažený vjemem, a poté fází, kdy se k danému vjemu postaví, vyjádří se k němu, reaguje na něj. Tento proces bývá také označován jako nádech a výdech. Pedagogika zprostředkovává silné vjemy, které účastníkům umožňují prožívat rozmanité a silné vjemy a také jim ponechává prostor a dostatek času k jejich vstřebání, a poté jim dává možnost vyslovit se nejen slovně, ale také formou jedinečného a osobitého výtvoru.

Princip je uskutečňován dostatečným časovým prostorem k oslovení, ale i vyslovení. Uplatňování principu tak umožňuje vnímat situaci či předmět z více pohledů a všemi smysly. Napomáhá tak schopnosti vyjádřit se bez obav, uvědomit si vlastní jedinečnost a také různorodost druhých. Umožňuje tak nejen se o věci či příběhu dozvědět nové informace, ale i vyjádřit svůj pohled na ně slovně či jeho ztvárněním za pomoci obrazu.

2.4.7 Princip opakovaného

„Princip pojmenovává, že pedagog by měl respektovat zákonitosti lidského poznání, v tomto případě skutečnost, že k získání reflektované zkušenosti je třeba opakovaného procesu.“ (Muroňová, 2019, s. 8)

Opakující se děje jsou součástí našeho života, dávají světu řád a dávají základ rituálům. Opakovaným pedagogickým procesem tedy zprostředkováváme smysluplné vjemy. Opakovaně tedy sedíme v kruhu, opakovaně dáváme prostor pro ztvárňování, opakujeme jednotlivé fáze jednotky. Opakováním rozvíjíme smysl pro řád.

2.4.8 Princip vztahovosti

„Princip pojmenovává, že pedagog by měl vytvářet pedagogický proces s vědomím, že člověk žije ve vztazích, ze vztahů a skrze vztahy.“ (Muroňová, 2019, s. 9)

Pedagogický proces by měl rozvíjet schopnost prožívat vztahy celistvě, tedy v rovině já-ty. Společně se oslovujeme jménem, dáváme druhému prostor pro vyjádření.

Při společném tvoření vzniká obraz, který je propojený, který tvoří celek, kde má každý své místo. Tímto principem podporujeme rozvíjení vztahů k lidem, ale také k místu, kde žijeme a podporuje komunikaci, dialog a vzájemný respekt.

2.4.9 Princip zkušenosti

„Princip pojmenovává, že pedagog by měl respektovat zákonitosti lidského poznání, v tomto případě skutečnost, že životní zkušenost vzniká zakoušením života.“
(Muroňová, 2019, s. 10)

Princip je naplňován, pokud věci, činnosti a příběhy nejen zkoumáme a popisujeme, ale také prožíváme. Pokud pracujeme s konkrétními předměty a ve fázi ztvárňování nezasahujeme slovy ani jinak do činnosti dětí. Tento princip podporuje aktivitu, kreativitu, úctu k životu, ale také pomáhá překonat strach z neúspěchu.

2.4.10 Princip podílení se

„Princip pojmenovává, že pedagog by měl vést člověka k tomu, aby byl schopný vzít vážně svůj podíl na celku světa. Co můžeme dělat spolu, děláme spolu.“ (Muroňová, 2019, s. 11)

Princip je uskutečňován, pokud je všem účastníkům dána možnost zapojit se a co nejvyšším způsobem se podílet na všech aktivitách (sdílení myšlenek, rozkládání šátků, ztvárňování výsledného obrazu). Každý bere svůj podíl na společném díle odpovědně a s vědomím, že je součástí celku. Tento princip rozvíjí empatii, komunikaci, spolupráci, solidaritu, ale i ekologické myšlení.

2.4.11 Princip symbolického významu.

„Princip pojmenovává, že jakákoli skutečnost má vlastnost stát se znamením.“
(Muroňová, 2019, s. 12)

Symboly mají v životě člověka nezastupitelné místo. Princip je naplňován, pokud používáme barvu, tvar, gesto, příběh, pohádku nebo například situaci jako symbol, který mnohdy dokáže vyjádřit více než slova. Tento princip podporuje vnímání světa v souvislostech a myšlení.

2.4.12 Princip náhledu

„Princip pojmenovává, že pedagog by měl směřovat pedagogický proces tak, aby podporoval úplnost poznání člověka a uschopňoval ho k tomu, aby poznával vše, co se děje kolem něj i v něm v šíři i hloubce, a tím prožívat v celé šíři a hloubce také svůj život.“ (Muroňová, 2019, s. 10)

Tento princip nabízí možnost skrze smysly, poznávání, komunikaci a prožitek získat nový náhled na danou věc, situaci nebo příběh. Zapojením všech principů a dodržením jednotlivých fází jednotky je možné dojít k ucelenějšímu poznání světa a jeho celistvému vnímání.

2.5 Porovnání pedagogiky Franze Ketta se současnými alternativními pedagogickými trendy v předškolním vzdělávání

Mezi nejrozšířenější alternativní školy v České republice se řadí pedagogika Marie Montessori i waldorfská pedagogika. Obě pedagogiky vznikly na počátku 20. století. Mají zpracované metodiky a postupy, jak dítě vést ve výchovně vzdělávacím procesu. Obě tyto školy mají propracovaný systém vzdělávání a podle jejich zásad a principů vznikl a stále vzniká velký počet škol. Podle vybavení i prostor je často možné snadno rozeznat, kdy přicházíme do waldorfské a kdy do Montessori školy. Pedagogika Franze Ketta, která vznikla až v druhé polovině 20. století, má propracované metody, principy, vzdělávací plány, ale označuje se jako stále se vyvíjející. Její pedagogové se snaží, aby se pedagogika Franze Ketta stále vyvíjela, a stále pracují na jejím posunu. V současné době pomalu přibývají školy, které vzdělávají v duchu této pedagogiky. Častěji jsou to ale stále pouze třídy (především v křesťanských školách), které staví na principech a metodách pedagogiky Franze Ketta.

2.5.1 Montessori pedagogika

Systém Marie Montessori je postaven na myšlence „Pomoz mi, abych to dokázal“. Dítěti má být ponechána svoboda, aby mohlo využít své vlastní zdroje. Také prostředí a podněty mají být pro dítě připravené, srozumitelné a mají se opírat o běžné činnosti, s kterými se dítě běžně setkává. Učitel v pedagogice Marie Montessori má být

pozorovatelem a citlivým pomocníkem. „Senzitivní fáze ve vývoji dítěte mají doplňovat příslušné rozvíjecí činnosti, které zabezpečuje připravené prostředí a didaktický materiál dostatečně promyšlený, rozmanitý a podnětný s kontinuálně navazujícími možnostmi dovolující samostatnou práci dítěte.“ (Koťátková, 2014, s. 221) Hlavním cílem Montessori pedagogiky je vést dítě k samostatnosti a zdravému sebevědomí. Poznávat svět za pomoci smyslů a praktických zkušeností v tichosti a klidu.

Pedagogika Marie Montessori je z velké části postavena na specifických a originálních pomůckách, které jdou od nejjednoduššího k nejsložitějšímu a mají svůj didaktický záměr. Pomůcky jsou určeny pro individuální práci, jsou dětem volně dostupné a dávají dostatek prostoru pro experimentování a práci s chybou.

Pavlová, Syslová a Šmahelová (2012) uvádí, že Metoda Montessori využívá speciálních pomůcek a připraveného prostředí, které podporuje přirozený vývoj dítěte. Dítě si tak fixuje správné pracovní návyky i vytváří své vlastní úsudky.

Stejně jako chce Montessori pedagogika pomoci dítěti, aby zvládlo vše samo, tak i pedagogika Franze Ketta si klade za cíl dítě povzbudit a ukázat mu cestu za novými vědomostmi a poznatky skrze smysly, dialog a prožitek. Pomůcky, které využívá pedagogika Franze Ketta jsou, stejně jako Montessori pomůcky, inspirovány Fröbelovými dárky, ale nejsou na rozdíl od pedagogiky Marie Montessori určené primárně k rozvoji smyslů, řeči poznání apod., ale jsou používány jako symboly, jako prostředek k budování vztahovosti nebo jako materiál určený k tvoření a vyjádření svého vjemu, poznatku, názoru. V Montessori mateřských školách pracují děti především samostatně a v tichosti. Pedagogika Franze Ketta používá často prostředek ticha ke zklidnění, soustředění a zdůraznění dané myšlenky či prožitku, ale díky využití principu vztahovosti a podílení se, se na rozdíl od Montessori pedagogiky do činnosti zapojuje vždy co nejvíce dětí tak, aby se děti mohly projevit, vzájemně sdílet své zkušenosti a cítit se být nepostradatelnou součástí skupiny.

2.5.2 Waldorfská pedagogika (pedagogika Rudolfa Steinera)

Základy waldorfské pedagogiky jsou postaveny na antroposofii, která pracuje s fyzickou, duševní a duchovní realitou. Jejím zakladatelem je německý literární vědec Rudolf Steiner (1861-1925). Škola má být podle waldorfské pedagogiky organizovaná

jako svobodná instituce, má rozvíjet individuální nadání a tvořivý duševní a duchovní život. Průcha (2004) zmiňuje, že obsah vzdělávání je rozdělen do epoch (časově ohraničených bloků), které jsou zaměřeny na určité předměty, přičemž je velká váha kladena na esteticko-výchovné a pracovní předměty. Ve waldorfských mateřských školách je kladen důraz na harmonickou spolupráci a sociální partnerství a prvky soutěživosti jsou potlačovány. Učitelé plánují výuku společně s dětmi a jejich rodiči. Škola klade důraz na rozvoj nejen intelektu, ale i citů, estetických postojů a pracovních návyků. Waldorfská pedagogika vychází ze sledování dítěte, v jeho růstu, postoji ke světu a jeho schopnosti učit se. *„Podstatným prvkem výchovy je napodobování, které je chápáno jako svobodný akt dítěte v příkladném prostředí, které nemá nic společného s imitačním napodobováním.“* (Pavlovská, Syslová a Šmahelová 2012, s. 50) Podle Carlgrena (1991) je waldorfská pedagogika postavena na celostním pojetí člověka a do edukačního procesu jsou zapojeny všechny smysly. Smolková (2007) píše, že důležitým aspektem waldorfské pedagogiky je rytmus a řád, který se projevuje ve velkém počtu rituálů od malých každodenních (při setkání, před jídlem...) až po rituály spojené s oslavami ročních svátků či narozenin.

Pedagogika Franze Ketta je stejně jako pedagogika waldorfská zaměřená celistvě a klade velký důraz na rytmus a řád, který dává nejen dětem, ale celému světu jistotu v to, že věci jsou tak, jak mají. Obě pedagogiky mají snahu vytvořit podmínky pro vzdělávání tak, aby se jejich děti mohly co nejvíce zúčastnit a prožít tak naplno spoluúčast a radost ze společného prožitku či díla. Ve vzdělávacím programu pro waldorfské mateřské školy píše Smolková (2007), že mezi základní potřeby dítěte patří Potřeba vlastní společenské hodnoty. Stejně tak dává pedagogika Franze Ketta velký důraz na vztahovost a to, aby se dítě cítilo přijaté a ve skupině důležité. Materiály, které obě pedagogiky využívají, jsou především z přírodních materiálů – ovčí vlna, vosk, dřevo, len aj. Jak waldorfská, tak i pedagogika Franze Ketta si zakládají na přirozenosti, jednoduchosti věcí a jejich podstatě. Waldorfská pedagogika je postavena na duchovních principech antroposofie, která staví na esoterické tradici a může tak být v rozporu s křesťanstvím, na kterém staví pedagogika Franze Ketta. Z toho vyplývá, že tyto dvě alternativní pedagogiky se odlišují svojí základní filozofií, byť jsou v mnohém podobné.

3 STRUKTURA VZDĚLÁVÁNÍ V PEDAGOGICE FRANCE KETTA – STAVBA ZÁKLADNÍ JEDNOTKY

Pedagogika Franze Ketta nepracuje s pojmem řízená činnost nebo zaměstnání, ale s pojmem „Základní jednotka“, třebaže i tato je pedagogem iniciována, nabídnuta, doprovázena i řízena. Tato jednotka se dělí do čtyř základních kroků, které mají své zákonitosti a postupy. Vzhledem k principu oslovení a vyslovení by neměl být žádný z těchto kroků vynechán, aby byl zachován princip náhledu.

Pro uskutečnění této jednotky je vhodné mít dostatečný prostor, kde jsou židličky nebo podsedáky uspořádané do kruhu a kde je čistá podlaha. Střed tohoto kruhu je určen pro pohyb a později i pro tvoření výsledného obrazu.

3.1 Vytváření společenství – JÁ-TY-MY (1. krok)

Může stát samostatně například ke zkoncentrování skupiny, přivítání, změně činnosti nebo může být úvodem k tématu.

Činnosti na sebe navazují tak, aby vytvořily a podpořily vztahy mezi dětmi. Pracujeme především v kruhu. Nejprve se zabýváme každý sám sebou, k tomu, že já jsem, teď a tady. Následuje přijetí druhého, kterého oceňujeme, věnujeme mu pohled, pozdrav, úsměv nebo společně něco vymýšlíme (princip vztahovosti) a tuto část ukončuje vytvoření skupiny, do které patří všichni – všichni jsou součástí celku.

K vytvoření tohoto kroku napomáhají specifické metody, kterými může být: aktivita s jedním předmětem, slovo, gesto, říkanka, píseň či tanec, ale také vyslovení toho, co nás spojuje nebo odlišuje (barva oblečení, výška...). V této fázi oslovujeme děti jménem, každé dítě musí vědět, že je přijato, že patří do skupiny a že je její součástí.

3.2 Setkání se skutečností (2. krok)

Setkání se s jednou jednoduchou, třeba i všední věcí (šiška, kámen, čas, mé místo...). Daná věc je často na začátku ukrytá v šátku. Důležitá je pomalost a šetrnost při odkrývání předmětu. Předmět zkoumáme, dáváme dohromady všechny informace,

které o něm víme. Zkoumáme ho všemi smysly. Ke sdělování informací, které již víme, nebo které jsme právě objevili, nepoužíváme jen slovní doprovod, ale i pantomimu, gesta, zvuky apod. Tento krok je možné chápat jako NÁDECH, v kterém získáváme nové informace, nacházíme podstatu dané skutečnosti. Specifickými metodami tohoto kroku je odkrývání tajemství, pantomima, hry na rozvoj fantazie a činnosti zapojující smysly.

3.3 Ztvárňování (3. krok)

Třetí krok je možné chápat jako VÝDECH. Každý dostává čas a prostor vytvořit na podložku či šátek obraz, který se tematicky dotýká věci nebo příběhu, který jsme vyslechli. K tomuto tvoření je použit drobný materiál. V této fázi se každý soustředí sám na sebe – tvoří to, co jej zasáhlo, co mu přijde důležité. V obrazu, který vytvoří, se zrcadlí prožitky a poznatky z druhého kroku, tak jak je dítě pochopilo a prožilo. Specifickými metodami tohoto kroku je především skládání obrazů z přírodních a dekoračních materiálů nebo jiné výtvarné techniky. Ke ztvárňování je vhodné pustit jako podkres jemnou meditační hudbu, která dává možnost ponořit se do svých myšlenek a soustředit se sám na sebe. Pedagog v této části dítěti do činnosti nezasahuje.

3.4 Prohloubení významu (4. krok)

Jednotlivé obrazy se podstoupením účastníků spojí do společného obrazu, který je kompaktní, ale zároveň vytvořen z jedinečných děl. Zaznívá závěrečná myšlenka, v podobě věty, písničky, určitého poselství, kterou může být něco, co spojuje obraz k sobě, potvrzení, že jsme to zvládli, popřání si, prohloubení významu, ale také příběh či otázky k filozofování atd., v křesťanské mateřské škole modlitba...

4 POMŮCKY PEDAGOGIKY FRANZE KETTA

Pomůcky, inspirované Fröblovými dárky, jsou dle Jarošové (2010) především z přírodních zdrojů, měly by působit na představivost, fantazii, podněcovat estetické vnímání. Jako základ je používána sada bavlněných šátků v základních barvách a v několika tvarových typech. Dále Orffovy nástroje, barevné provázky, filcové podložky, dřevěné geometrické tvary, různé přírodniny – ořechy, kaštiny, mušle, šišky kameny, barevná sklíčka. Vše uchovávané v proutěných košících, ošatkách nebo krabicích.

Pomůcky jsou využívány především symbolicky, a to nejen svou barvou (zelený šátek může značit louku, nebo zahradu, strom i naději aj., hnědý znázorňuje cestu, dřevo, půdu atd., černý šátek může znázorňovat noc, tmou, obavy...), ale také tvarem (šátek složený do tvaru domu může znázorňovat dům, domov, ale také milosrdného otce) nebo jen tím, čím jsou (list může být znamením stromu, ale také symbolem konečnosti bytí).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍL A METODICKÉ VEDENÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem praktické části je vytvořit Třídní vzdělávací program, který bude postaven na principech a metodách pedagogiky Franze Ketta. Realizovat jej v mateřské škole běžného typu a zhodnotit jeho přínos pro skupinu dětí i pedagogy. Evaluovat nejen průběh činnosti, zaujetí dětí a přínos pro účastníky edukačního procesu, ale také možnost zhodnocení nabytých prožitků, dovedností a poznatků v dalším období výchovně vzdělávacího procesu. Zároveň si klade za cíl ověřit, zda je proveditelné aplikovat jednotky pedagogiky Franze Ketta tak, aby křesťanské myšlenky byly dětem předány v obecném tvrzení nebo jednoduché písni bez zmínění Boha.

Pro následnou evaluaci budou využity tyto metody:

Pozorování

Během činnosti bude sledována reakce dětí, jejich zaujetí, nadšení i radost, ale i nechuť se zapojit. Pozorování bude po každém dni zaznamenáno a zápisky budou využity pro následnou evaluaci.

Videozáznam

Některé činnosti budou natočeny na video. Zhlédnutí videa dává možnost povšimnout si věcí, které nám, díky aktivní přítomnosti ve výchovně vzdělávacím procesu, mohou uniknout.

Rozhovor

S dětmi bude ve volných chvílích (např. před odpoledním odpočinkem, v šatně atd.) diskutováno o činnostech, které jsme společně prožili, co se nám líbilo a co nebylo úplně podle našich představ. Stejně tak budou probíhat rozhovory s učitelkou a asistentkou, které budou výchovně vzdělávacímu procesu přítomny. Jejich postřehy mohou doplnit pohled na činnost a přinést pohled z jiné strany.

Vyhodnocování v souladu s cíli a výstupy třídního vzdělávacího programu.

Realizace programu

Vzdělávací program bude realizován na menším městě v jižních Čechách v Mateřské škole běžného typu od září 2019 do ledna 2020 ve třídě předškolních dětí. Program bude postaven na principech a metodách pedagogiky Franze Ketta, třídních rituálech a narozeninových oslavách.

6 TŘÍDNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

„Od hlavy až po paty,

svět je se mnou (s námi) bohatý!“

Motto:

Když odcházím ze školky domů, mám za sebou den plný zážitků, dobrodružství, nových poznatků, spokojené bříško a zkušenost, že jsem důležitý pro ostatní a že mám ve školce svoje místo.

6.1 Charakteristika vzdělávacího programu

Záměrem vzdělávacího programu „Od hlavy až po paty, svět je se mnou (s námi) bohatý“ je aplikovat prvky pedagogiky Franze Ketta v mateřské škole běžného typu. Má dětem a všem účastníkům výchovně vzdělávacího procesu poskytnout prostor získávat nové zkušenosti a poznatky s využitím metod a principů této pedagogiky.

Program, který je všem účastníkům výchovně vzdělávacího procesu předkládán, staví na celistvosti a integrovanosti nejen všech oblastí RVP PV, ale zároveň na pojetí celistvosti osobnosti dítěte jako osoby, která je jedinečná a neopakovatelná. Program vychází jednak z RVP PV a ŠVP naší mateřské školy, ale současně je postaven na principech pedagogiky Franze Ketta, včetně metod práce a využití pomůcek této pedagogiky.

Poselstvím tohoto konkrétního třídního vzdělávacího programu je provázet dítě na jeho cestě za poznáním sebe sama, ostatních i světa, vytvářet kvalitní a trvalé vztahy ve skupině, vést děti k poznání, že každý z nás je jedinečný a neopakovatelný, každý z nás si zaslouží respekt, třebaže není nutné být s každým kamarád.

6.2 Hlavní cíle programu:

- Vytvořit pro každé jednotlivé dítě/děti klidné a přijímající prostředí, díky němuž budou rády chodit do mateřské školy a nebudou se stydět, ani bát, vyjádřit svůj názor.

- Budovat v dítěti vědomí toho, že je dobře, že je na světě, že má své jméno, své místo ve třídě, že je součástí skupiny, a že je přijímáno a respektováno nejen svými vrstevníky, ale i všemi dospělými, kteří jsou edukačnímu procesu přítomni.
- Vést dítě/děti skrze smysly ke smyslu. Využívat jednoduché věci, jevy a příběhy, zkoumat je všemi smysly a společnou cestou dojít jejich prvotnímu smyslu.
- Eliminovat předávání hotových poznatků, nabízet dítěti/dětem prostor pro objevování, experimentování a uplatnění vlastní zkušenosti.
- Zaměřit se prioritně na proces vzdělávání, jehož přirozeným výsledkem může být produkt (obrázek složený z drobného materiálu, výrobek, grafomotorické cvičení atd.)

6.3 Principy, metody a formy vzdělávání

K naplňování cílů třídního vzdělávacího programu jsou prioritně využívány:

- principy a pomůcky pedagogiky Franze Ketta
- opakující se rituály
- společně vytvořená pravidla soužití a jejich dodržování
- dostatečný prostor pro volnou hru
- situační a prožitkové učení
- kooperativní učení hrou a činnostmi dětí
- spontánní sociální učení, založené na nápodobě
- vyvážené, vzájemně provázané a doplňující se spontánní i řízené činnosti
- princip narozeninových oslav jednotlivých dětí během celého roku

6.4 Evaluace

Učitelky ve třídě vyhodnocují jednotlivé činnosti ústně každý den na základě daných kritérií a na konci každého tématu vyhodnotí písemně celý blok včetně východisek pro efektivitu vzdělávání dětí v dalším období. Kritéria jsou naformulována prostřednictvím otázek.

Při formulování otázek jsem vycházela:

- z vývojových potřeb předškolního dítěte
- z požadavků RVP PV zakotvených v konkrétním školním vzdělávacím programu naší MŠ (prostor pro učení, žádoucí lidské hodnoty a samostatnost dítěte)
- ze základních principů pedagogiky Franze Ketta (pedagogika celistvá, vztahová, symbolická, na smysl zaměřená, existenciální, křesťanská)
- z vlastní sebereflexe učitelky mateřské školy ve smyslu: V čem bych se sama jako předškolní pedagog chtěla posunout?

Otázky směřované k dětem

- Respektovaly děti během činnosti odlišnosti druhého?
- Mělo každé dítě šanci se zapojit, být chvíli středem pozornosti a vzdělávat se adekvátně svým možnostem?
- Používaly děti své smysly k objevování? Experimentovaly a poznávaly přirozeně smysl věcí?
- Uplatňovaly děti svou dosavadní zkušenost? Analyzovaly a vytvářely nové úsudky na základě dosavadních zkušeností?
- Byly děti spokojené, jisté a povšimnuté? Radovaly se z toho, co se jim povedlo?
- Co se děti naučily? Kde konkrétně dostaly prostor k rozvoji samostatnosti?
- Byla činnost přiměřeně dlouhá s ohledem na vývojové zvláštnosti předškolního dítěte?

Otázky směřované k pedagogovi

- Reaguji autenticky na vzniklé situace, které při vzdělávání nastanou? Dokážu pracovat s chybou, kterou dítě udělá?
- Neulpívám na povrchnosti, vedu děti k hlubšímu smyslu věcí, jevů a příběhů v celé jejich mnohohvrstevnatosti?
- Přijímám každé dítě rovnocenně, dokážu mu dát podporu a pozitivní zpětnou vazbu?
- Dávám dětem dostatek prostoru a času k sebepoznání a vytvoření vzájemných vztahů?

- Byla ve čtvrtém kroku jednotky přijatelně naformulovaná nosná myšlenka, poselství, které prohlubuje význam celé činnosti, třebaže je oproštěna od Boha a náboženského významu?
- Z čeho jsem měla radost a na co se příště zaměřit?

V jednotlivých reflexích nebudu otázky opakovat, ale budu z nich při reflexích vycházet.

6.5 Charakteristika třídy

Na začátku školního roku 2019/2020 je v naší třídě zapsáno 28 dětí, z toho 18 chlapců a 10 dívek. Jeden chlapec má podpůrné opatření 3. stupně, a proto je s námi ve třídě po celý den přítomna asistentka pedagoga. Většina dětí navštěvovala naši třídu již v předchozím roce, 5 dětí má odklad školní docházky a jedna dívka přišla do naší mateřské školy poprvé. S dětmi se většinou známe z loňského roku a nově příchozí děti se snaží do kolektivu zapojit. Převažují hry ve skupinkách či dvojicích. Jen nově příchozí dívka hůře snáší adaptaci. Je plačtivá a zatím se příliš nezapojuje do volných her ani řízených činností, zatím nemluví s nikým ze třídy. Všichni se jí snažíme čas ve školce zpříjemnit, děti jí kreslí obrázky, když pláče, pohladí ji nebo jí ukazují hračky, s kterými by si mohla hrát. Paní učitelky její pocity respektují a dávají jí čas. Po prázdninách přišly všechny děti větší, víc mezi sebou komunikují a vymýšlí hry nejen pro sebe, ale i pro ostatní děti. Chlapci upřednostňují konstrukční hry, v nichž skládají stále složitější stavby, ale začínají si stále častěji vybírat společenské hry nebo logické hry pro jednoho hráče. U děvčat převažují námětové a didaktické hry. Všechny děti rády hrají různé pohybové hry a celkově mají rády pohyb a potřebují všechno prozkoumat nejlépe všemi smysly.

Stejně jako vloni panuje v naší třídě příjemné klima. Vzájemně se známe a zhruba víme, co od sebe můžeme očekávat. Děti, které se svým chováním trochu odlišují, se snažíme všichni respektovat, ale zároveň od nich vyžadujeme dodržování našich pravidel. Pravidla známe všichni, a tak se na ně dokážeme vzájemně a nenásilně upozornit.

6.6 Vzdělávací obsah

Vzdělávací obsah ve třídě vytvářejí učitelky v souladu s naším ŠVP a vychází z obecných integrovaných celků ŠVP naší školy, v rámci konkrétních tříd jsou zohledňovány možnosti a schopnosti dětí.

6.6.1 Rituály naší třídy

Před jídlem:

Byla jedna sestřička a ta měla bratříčka.

U jednoho stolu sedávali spolu.

Za ruce se chytili, dobrou chuť si popřáli.

(Autor neznámý)

Na ztišení:

Kuře zobe zob zob, zob,

zajíc skáče hop hop, hop,

datel ťuká ťuk ťuk, ťuk.

Ted' už tiše ani muk.

(Hana Švejdová)²

Broučkový hlukoměr

Ve třídě na skříni, která je viditelná ze všech stran, visí duhový šátek, na kterém je kolíkem upevněn plstěný brouček. Brouček určuje, jak moc můžeme být ve třídě hluční. Pokud je na žluté, znamená to úplné ticho, světle zelená šeptání, zelená normální hlas a červená křik (viz příloha č. 2).

²Dostupné z <http://kett.duha.ml/kett/uploaded/zti%C5%A1ovac%C3%AD01092016.pdf>

Písnička při oblékání v šatně

Kalhoty, boty, mikina, bunda,

Mikina, bunda, mikina, bunda.

Kalhoty, boty, mikina, bunda.

Nakonec je čepice.

(Hana Švejdová)³

Před spaním:

Ťuk, ťuk na čelíčko,

cink, cink na nosánek,

na tvářičky malá, malá,

aby očka hezky spala.

Dobrou noc!⁴

³ Dostupné z <http://kett.duha.ml/kett/uploaded/v%C5%A1atn%C4%9B01092016.pdf>

⁴ Dostupné z <http://kett.duha.ml/kett/uploaded/zti%C5%A1ovac%C3%AD01092016.pdf>

6.7 Integrované bloky

Integrovaný blok:

Léto končí, dny už chladnou, vlaštovičky na shledanou

6.7.1 Téma: **Já jsem tu a ty jsi tady, jsme tu všichni dohromady**

Společné cíle:

- Adaptovat se v mateřské škole.
- Zopakovat si svá jména, seznámit se s novými spolužáky.
- Uvědomovat si, že všichni lidé mají svou hodnotu, přestože je každý jiný.
- Vědomě napodobit jednoduchý pohyb podle slovního popisu, děti se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) podle vzoru.

Výstupy:

- Dítě se dokáže odloučit od rodičů (nové děti).
- Dítě zná své celé jméno a zná jména svých spolužáků.
- Dítě respektuje své spolužáky a jejich chování.
- Dítě předvede pohyb podle slovního popisu (děti s SVP napodobí pohyb dle vzoru).

ČINNOSTI:

Já jsem tu, jó já jsem tu

Dílčí cíle:

- Zopakovat si jména nových spolužáků

Výstupy:

- Dítě si pamatuje jména nových spolužáků (platné pro děti, které již naši třídu navštěvovaly).

VYTVÁŘENÍ SPOLEČENSTVÍ

Děti sedí v kruhu na židličkách. Učitelka se zvedá a zpívá píseň „Já jsem tu“, doplněnou o pohyb. Děti se přidávají.

Já jsem tu, jó já jsem tu! (ukazujeme na sebe)

Hurá sláva životu! (ukazujeme palce nahoru, zvedáme ruce k nebi)

Nohy, ruce, tělo mám (ukazujeme na jednotlivé části těla)

A když k tomu zazpívám (paže před tělem dlaněmi vzhůru)

Tak! Já jsem tu, jó já jsem tu! (ukazujeme na sebe)

Hurá sláva životu! (Ukazujeme palce nahoru, zvedáme ruce k nebi)⁵

Ale nejen já jsem tu, ale i TY jsi tu! Učitelka přichází k jednomu dítěti a zpívá další sloku: *Ty jsi tu, jó Ty jsi tu! Hurá sláva životu...* Poté se učitelka i dítě rozdělí, a každý z nich jde za jiným dítětem se stejnou slokou... takto zpěv písni pokračuje, dokud nejsou uprostřed všechny děti. Následuje poslední třetí sloka: *My jsme tu, jó my jsme tu...*

SETKÁNÍ SE SKUTEČNOSTÍ

Učitelka přináší zrcadlo zabalené v modrém šátku. Obchází děti, s každým naváže oční kontakt a nechá ho říct vlastnost toho, co je v šátku zabalené (kulaté, placaté, studené...). Zabalené zrcadlo položí doprostřed kruhu a nyní hádáme, co by uprostřed mohlo být (tácek, sluníčko, talíř...)

Balíček postupně otvíráme. Mrknutím zavoláme kamaráda, který otevře cíp šátku na zaznění signálu – tedy cinknutí trianglu. Poté vyzve dítě dalšího kamaráda, takto pokračujeme, dokud balíček celý neotevřeme.

Pojmenujeme věc, která leží uprostřed. Přemýšlíme, kde zrcadlo bývá a také k čemu slouží.

⁵ Čerpáno ze semináře: MUROŇOVÁ, Eva. Základní kurz pedagogiky Franze Ketta se zaměřením na předškolní vzdělávání. [seminář]. Vodňany. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Fakulta rybářství a ochrany vod a Společnost pedagogiky Franze Ketta a MEVPIS 2019-2020

Zrcadlo si posíláme vzájemně po kruhu a sdělujeme, co v něm vidíme. Říkáme své jméno a jednu věc, kterou na sobě dobře vidíme. „*Já jsem Katka a mám dlouhé řasy.*“ Děti slova potvrzují: „*Ty jsi Katka a máš dlouhé řasy.*“ Takto se představí všechny děti. Na závěr se pokusíme vzpomenout si, jak se kdo jmenuje a co viděl ve svém zrcadle.

ZTVÁRŇOVÁNÍ

Každý skládá svůj obraz – sám sebe z látkových kruhů a drobného materiálu.

Když máme poskládané své obrazy, projdeme se kolem a zjistíme, jestli poznáme, komu portrét patří.

PROHLOUBENÍ VÝZNAMU

Učitelka prohlásí závěrečnou větu: „Jsme rádi, že jsme tady, a že jsme takoví, jací jsme.“ Můžeme si zazpívat i úvodní písničku.

REFLEXE

Děti se v činnosti chovaly zcela přirozeně, respektovaly prostor druhého. Dívka, která je ve školce krátce, s námi seděla na lavičce a sledovala nás. Později, když ji činnost zaujala, děti ji automaticky pustily mezi sebe a udělaly jí prostor pro židličku. Chlapec, který chtěl na odkrývání zavolat svého nejlepšího kamaráda, se na poslední chvíli zarazil a zavolal toho, který začal poplakávat, že se na něj nedostane.

Všechny děti měly možnost se zapojit. Asi polovina dětí sdělila, že má dvě oči. Dívka, která je ve školce první týden a nemluví s námi, se nezapojila, ale bedlivě nás sledovala.

Zkoumání balíčku hmatem děti zaujalo a zrcadlo zkoumaly i z druhé strany. Přemýšlely i nad tím, jak takové zrcadlo vzniká a jak je možné, že se v něm vidíme.

Nepodařilo se mi navázat s každým oční kontakt, protože jsem se v tu chvíli věnovala dětem, které neudržely pozornost. Tvoření svého obličje děti nadchlo. Zapojila se do něj i dívka, která do té doby jen sledovala dění okolo.

Prozatím mi dělá obtíže reagovat s klidem na nečekané podněty dětí: přejít je nebo naopak popsat situaci a pak už být potichu a nechat děti, aby si poradily samy? Dát jim dostatek času a prostoru k vzájemnému sdílení (i za cenu, že všechno nestihnou).

V případě této jednotky jsem nepočítala s tím, že děti natolik zaujme zrcadlo – z čeho je vyrobeno, kdo ho vyrábí apod. Věděla jsem, že už se blíží čas, kdy máme být s dětmi za hezkého počasí venku, a tak jsem s vysvětlováním trochu pospíchala. Možná jsem mohla zrcadlo s dětmi prozkoumat více následující den.

Snažím se děti přijímat všechny stejně, ale neustálé povídání jednoho hochy a jeho slovní doprovod naprosto ke všemu, neustálé lezení druhého chlapce po nábytku, mne vyvádí z koncentrace a dávat jim pozitivní zpětnou vazbu je pro mne náročné.

V této činnosti jsem se hodně snažila, aby děti měly dostatek prostoru a času. Obtížné to bylo spíše pro zbytek skupiny. Než se na některé dostala řada se zrcadlem, ostatní děti, které už zrcadlo měly, se začaly po sobě válet a povídat si.

V tomto případě jsem zvolila jednoduchou závěrečnou myšlenku, že jsme rádi, že jsme každý jiný a jedinečný a dokážeme se vzájemně poznat, namísto myšlenky, která by se dala využít v křesťanské školce: *„Jsme rádi, že nás Bůh stvořil každého jiného a jedinečného.“*

Co z toho vyllynulo pro mě, na co se zaměřit příště:

- ✓ Reagovat přirozeně na další podněty dětí, případně jednotku rozdělit do dvou dnů, abychom nemuseli spěchat.
- ✓ Udržet pozornost dětí v průběhu celé činnosti, vést děti k pochopení, že teď dopřeješ čas ty pro mě a pak zase já pro tebe.

O malém bobrovi, který našel přátele – první část

Inspirováno metodikou Aby malé bylo velké

První část je přípravou na práci s vlastním příběhem.

Dílčí cíle:

- Podpořit přátelské vztahy mezi dětmi a podpořit znalost jmen.
- Rozvíjet spolupráci s druhým.
- Protáhnout zádové svalstvo.
- Naučit se novou písničku a porozumět jejímu obsahu.

Výstupy:

- Dítě se chová přátelsky ke spolužákům a zná jejich jména.
- Dítě spolupracuje se spolužákem, vyzve kamaráda ke spolupráci.
- Dítě správně napodobí cvik na protažení zádových svalů.
- Dítě zpívá novou písničku a rozumí obsahu.

VYTVÁŘENÍ SPOLEČENSTVÍ

Sedíme v kruhu a začínáme zpěvem písně „*Ahoj, nazdar, už jsme tady!*“⁶ Učitelka předzpívává, děti po ní opakují:

Il:Ahoj, nazdar, už jsem tady,:Il

Il:jsme tu všichni dohromady:Il(v původním textu: dal nás Pan Bůh dohromady)

Il:na zpívání je nás dost,:Il

Il:pro smutek i pro radost.:Il

(hudba: Jana Svobodová Březovská, text: Pavel Svoboda,)

Po kruhu posíláme pohlazení nebo jemný dotyk doprovázený pozdravem (Ahoj Vašíku, nazdar Terezko...). Pohlazení posíláme s úsměvem a očním kontaktem.

⁶ EDER, Margot, Eva MUROŇOVÁ a Tomáš Cyril HAVEL. *Aby malé bylo velké: náboženská výchova předškolních dětí v mateřských školách a farnostech*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86953-23-6

Společně se v kruhu chytíme za ruce, a ještě jednou se pozdravíme písničkou:

„Ahoj nazdar už jsme tady.“

SETKÁNÍ SE SKUTEČNOSTÍ

Učitelka bere do ruky hnědou látku a dává ji na koberec. Barvu látky pojmenujeme, hledáme ji na sobě i v místnosti.

Za pomoci dětí látku složíme do tvaru loďky. Děti hádají, co by mohl tento tvar být (nanuk, čokoláda, kus dřeva atd.)

Pro nás to bude loďka. Loďka, která je přivázaná na břehu jezera a houpá se na jejích vlnách.

Zpíváme úvodní písničku: *Ahoj, nazdar už jsme tady...* a pohybujeme rukama, popř. celým tělem, jako klidná hladina/hladina ve větru/hladina za bouřky.

Mrknutím vyzveme jedno dítě, aby si sedlo do loďky, pokud tam nechce být samo, může si přizvat kamaráda.

Zpíváme obměněnou píseň *„Ahoj nazdar/Vašku, nastup ke mně, odrazíme se od země, pomůžeš mi veslovat a budeš můj kamarád“* doplněnou o pohyb veslování.

Ve veslování se prostřídá celá skupina, pokud je dětí více, můžeme zvat dvě děti najednou.

ZTVÁRŇOVÁNÍ

Společně s dětmi uděláme okolo loďky z modrých šátků jezero. Děti dostanou tři košíčky drobného materiálu, kterými jezero dozdobí.

PROHLOUBENÍ VÝZNAMU

Společně s dětmi oceníme, jak se nám obraz loďky a jezera podařil větou: *„To jsme udělali krásné jezero“* a zazpíváme si: *„Jezero teď máme tady, stavíme ho dohromady, na tvoření je nás dost, máme tady z něj radost.“*

REFLEXE

Činnost děti zaujala, úvodní pozdravení, kde se měly pohladit, pro ně byla trochu náročnější, protože vedle sebe seděly děti, které se spolu často dohadují. Ale nakonec to zvládly.

Starší děti, které jsou už nyní připraveny na nástup do školy, se zprvu nechtěly zapojovat do činností, kde by kus látky měl být něčím jiným než látkou, ale nakonec na hru přistoupily. Díky jejich poznámkám jsme si vysvětlili, jaké druhy lodí máme, z jakých materiálů mohou být postaveny, ale také čím mohou být poháněné. Měla jsem radost, že jsem využila připomínky dětí a činnost se tak stala zajímavou i pro chlapce, kteří se na počátku tvářili znuděně. S dětmi jsme se nakonec domluvili, že naše loďka může být obyčejná veslice.

Veslování děti zaujalo, a navíc si díky němu hezky protáhly záda. Vyvolávání kamaráda na veslování jen mrknutím dalo dětem pořádně zabrat, ale když se začaly soustředit, zvládly to bez větších obtíží.

Tvoření jezera děti naprosto pohltilo. Nejprve se zdálo, že nebudou schopné nic vymyslet, ale nakonec pracovaly všechny děti se zájmem a radostí. Činnost byla jednoduchá, ale splnili jsme v ní zadané cíle, diskuzí o lodích jsme rozvíjeli kognitivní funkce a každý z nás měl možnost se individuálně projevit. Společně jsme složili obraz, který nám zůstal na koberci a který jsme využili následující den.

Co z toho vyloučilo pro mě, na co se zaměřit příště:

- ✓ Respektovat vývojové zvláštnosti dětí 5-6letých ve smyslu zapojení levé logické hemisféry, která vychází z logiky, faktů (viz šátek a loďka) – respektovat skutečnost: je to hnědý šátek a leccos se z něj dá složit, např. i loď.

O malém bobrovi, který našel přátele – druhá část

Dílčí cíle:

- Začlenit se do třídy, vědět, že jsme obklopeni lidmi, kteří mohou být našimi kamarády.
- Naslouchat jednoduchému krátkému příběhu.
- Zachytit skutečnost ze svého okolí a vyjádřit své představy za pomoci drobného materiálu.

Výstupy:

- Dítě je začleněno do kolektivu.
- Dítě se soustředí na poslech krátkého příběhu.
- Dítě zachytí své představy za pomoci drobného materiálu.

VYTVÁŘENÍ SPOLEČENSTVÍ

Na úvod opět zaznívá píseň „Ahoj nazdar...“ Poté si posíláme pohlázení nebo jemný dotyk doprovázený pozdravem (Ahoj Vašíku, nazdar Terezko...)

Připomeneme si, co jsme včera vytvořili a začínáme vyprávět příběh.

SETKÁNÍ SE SKUTEČNOSTÍ

Vlastní práce s příběhem byla doprovázena aktivní účastí dětí, jak známými pohybovými, tak pěveckými aktivitami.

Byl jednou jeden malý bobr a ten bydlel na břehu jezera. Byl ale smutný, protože neměl žádného bratříčka ani žádnou sestřičku. Vlastně neměl žádného kamaráda. Jednoho dne byl tak smutný, že začal plakat a plakal a plakal, když tu najednou uslyšel podivné zvuky z druhé strany jezera. Jako by i na druhé straně jezera někdo plakal. „Huuu!“ zavolal bobr. „Huuu!“ zavolal někdo z druhé strany jezera. „Halóóó!“ zavolal zase bobr. A z druhé strany se ozval hlas: „Halóóó.“ „Proč brečíš?“ zavolal bobr? „Proč brečíš?“ odpověděl mu hlas z druhé strany jezera. Bobr se zamyslel a pak zavolal: „Jsem úplně sám a hledám kamaráda.“ „Jsem úplně sám a hledám kamaráda.“ Odpověděl mu hlas z druhé strany jezera. Bobr se zaradoval! Na druhé straně jezera je také někdo, kdo potřebuje kamaráda! Na nic nečekal, nasedl do loďky a začal veslovat na druhý břeh jezera, ale jezero bylo velké, a tak vesloval docela dlouho, když v tom uviděl, jak kolem něj pluje malá kachna. „Hledám kamaráda, to jsi ty plakala?“ „Já jsem neplakala, ale také hledám kamaráda.“ „Tak si nastup ke mně na loď a poplujeme spolu,“ navrhl kachničce a pluli spolu k druhému břehu.

Společně všichni pádlujeme a zpíváme píseň: „Ahoj, nazdar nastup ke mně, odrazíme se od země, pomůžješ mi veslovat a budeš můj kamarád.“

Protože jezero bylo veliké, veslovali dlouho, když tu uviděli, tak kolem plave malá vydra. „Hledám někoho, kdo potřebuje kamarády. To ty jsi plakala?“ zeptal se jí bobr. „Taky hledám kamarády, ale neplakala jsem.“ „Nevadí, nasedni k nám a budeme spolu kamarádi,“ a tak společně veslovali k druhému břehu.

Opět pádlujeme a u toho zpíváme: „Ahoj, nazdar nastup ke mně...“

Při společném veslování potkává bobr a jeho noví kamarádi ještě želvu, která také neplakala, ale také by chtěla najít kamarády. Společně veslují a u toho si zpívají.

Veslovali a veslovali, až dopluli na druhý břeh jezera. Tam bydlel starý bobr. Malý bobr mu vyprávěl, jak plují všichni z druhé strany jezera, aby našli toho, kdo plakal. Vydra, kachnička, ani želva to nebyla, tak kdo to tedy mohl být? „To byla ozvěna,“ řekl starý bobr. „A kde je?“ zeptal se malý bobr. „Ozvěna je vždy na druhé straně. Je jedno, kde jsi, ona je vždy na druhé straně.“ „A proč plakala?“ zeptal se malý bobr a starý bobr mu odpověděl: „Ozvěna dělá to, co ty. Když pláčeš, také pláče a když jsi veselý, je veselá i ona.“ „Ale jak ji mám najít? Nemá žádné kamarády a já také ne.“ „A co jsem já?“ zavolala kachnička. „A já? A já“ volali ostatní zvířátka. Bobr se rozhlédl a zavolal: „No jo! Vždyť já mám hodně kamarádů.“ A z druhé strany se ozvalo: necháme děti, aby společně jako ozvěna zopakovaly stejnou větu.

Když máš kamarády Ty, má kamarády i ozvěna!

ZTVÁRŇOVÁNÍ

Vyzveme děti, aby si na podložky postavily toho, s kým by chtěly být na loďce.

PROHLOUBENÍ VÝZNAMU

Zazpíváme si společně závěrečnou píseň:

„Ahoj, nazdar, my jsme tady, s kamarády dohromady. Společně zazpíváme, spolu se tu setkáme.“ Je dobře, že nikdo z nás není sám.

REFLEXE

Činnost, která navazovala na předcházející den, vycházela z příběhu malého bobra a byla zaměřena na uvědomění si, že jsme všichni na stejné lodi, že i když s námi není maminka, máme kolem sebe spoustu kamarádů.

Cíl vyslechnout krátký vyprávěný příběh naplnily dvě třetiny dětí ze třídy. Zbylá třetina dětí má problémy s pozorností, takže vyslechnout i tento krátký příběh pro ně bylo náročné. Vždy je ale zkoncentrovala společná „veslovací“ písnička. Závěrečné písni, která je v metodice „Aby malé bylo velké“, jsem upravila slova tak, aby v ní nebyl zmiňován Bůh (Ahoj nazdar, domů jdeme, S Pánem Bohem si řekneme...)

Ozvěna děti zaujala, takže jsme si na ozvěnu hráli po zbytek dne. Opakovali jsme nejen zavolaná slova, ale také koncové slabiky. Měla jsem v plánu věnovat ještě jeden celý den ozvěně – tomu, jak se nese, navštívit místo, kde se ozvěna opravdu ozývá, ale bohužel byla naše třída spojena a další činnosti již nebylo možné využít. Ve školce si často naplánujeme činnosti, ale někdy je neuskutečníme díky tomu, že děti nezaujmu, jindy díky aktuálnímu počtu dětí či učitelek v MŠ.

Co z toho vylpynulo pro mě, na co se zaměřit příště:

- ✓ Při vyprávění nebo četbě příběhu nabízet dětem prostor pro aktivní účast.
- ✓ Téma ozvěny a hry na ozvěnu zařadit opakovaně i v dalších dnech při pobytu venku, zpívat si ozvěnové písničky atd.

6.7.2 Téma: Dary naší země

Společné cíle:

- Všítmat si rozmanitosti světa ve všech jeho proměnách.
- Poznávat dary podzimu všemi smysly.
- Zkoumat věc do detailu, poznávat jejich části, ale i jejich určení.

Výstupy:

- Dítě pojmenuje rozdíl mezi létem a podzimem.
- Dítě pozná ovoce, zeleninu, podle hmatu i chuti.
- Dítě si všímá maličkostí, dokáže je pojmenovat, přemýšlí nad jejich smyslem.

ČINNOSTI:

Půda

Dílčí cíle:

- Znat smysl půdy.
- Soustředit se a reagovat na smluvený signál.

Výstupy:

- Dítě vysvětlí, jaký význam má půda a proč by život bez půdy na naší zemi nebyl možný.
- Dítě se soustředí a reaguje na smluvený signál.

VYTVÁŘENÍ SPOLEČENSTVÍ

Začínáme písni doplněnou o pohyb:

„Tolik, tolik lidí sešlo se nás tady,

tolik, tolik lidí sešlo se nás tu.

Jeden vpravo, druhý vlevo,

za ním další, za ním další.

Spolu v kruhu stojíme/ běháme/ dupeme/skáčeme...“⁷

(hudba: Franz Kett, český text: Eva Muroňová)

SETKÁNÍ SE SKUTEČNOSTÍ

Sedíme v kruhu. Učitelka přináší misku s hlínou, která je ukrytá v zeleném kruhovém šátku. Můžeme dát dětem potěžkat to, co jsme přinesli. Řekneme si, jestli je tento „balíček“ lehký nebo těžký.

S dětmi šátek postupně otvíráme. Vždy jeden z nás odhrne malý kousek šátku a mrknutím vyzve dalšího, který v otvírání pokračuje. Rozbalování doprovázíme cinknutím na triangu. Na zvuk triangu otevřeme kousek šátku.

⁷ *Já jsem tady a zpívám. Zpěvník s CD.* [hudebnina]. Jiří Brauner, 2010. ISBN: 978-80-86953-68

Společně pojmenujeme to, co je v míse – hledáme synonyma ke slovu hlína.

K prozkoumání hlíny používáme skoro všechny smysly. Společně jmenujeme vlastnosti hlíny, na které přicházíme – těžká x lehká, sypká, hnědá, vlhká, studená, smradlavá apod.

Dětem předkládám otázku: *K čemu vlastně hlína či půda slouží?* Děti neodpovídají slovně, ale svou odpověď ztvárňují pantomimicky (aby z ní nebo na ní něco vyrostlo, abychom po ní mohli chodit...), vždy po jednom – společně s ostatními dětmi opakujeme pantomimu, kterou dítě předvedlo. Pokýváme, či zavrtíme hlavou, abychom dali vědět, jestli jsme pochopili to, co bylo předvedeno.

ZTVÁRŇOVÁNÍ

Děti od zeleného šátku skládají, co vše může ze země vyrůst. Během tvoření mají děti prostor pro soustředění.

PROHLOUBENÍ VÝZNAMU

Jsme rádi, že máme zemi, že po níž můžeme chodit, a že z ní, na ní i v ní roste mnoho rostlin a žijí lidé i zvířata.

REFLEXE

Jednotka s půdou byla pro děti překvapivá. V balíčku čekaly hrnec a v něm něco dobrého k jídlu nebo zrní, ale hlína je nenapadla. Při jejím zkoumání byla většina dětí opatrná, překvapila je její vůně. Některým dětem voněla, jiným ne.

Vyvstala i otázka z čeho hlína je – většina dětí byla přesvědčena, že je z písku. Proto jsme si vzali do rukou lupy, k dispozici byl i internet a podrobně ji prozkoumali. Děti nenapadl jiný důvod, k čemu by mohla hlína sloužit, než k růstu květin a stromů. Vzhledem k délce činnosti jsem jim další činnosti nenavrhovala. Ale o dalších funkcích hlíny jsme hovořili během dne při převlékání v šatně, čekání na oběd a před spaním.

Poděkování Bohu za to, že nám dává půdu, která dává život, nebylo těžké nahradit.

Co z toho vyllynulo pro mē, na co se zaměřit přístě:

- ✓ Uvědomila jsem si, jak někdy krkolomně vymýšlíme složité a vykonstruované motivace k činnostem a opomíjíme věci důležité a základní, jako je třeba zrovna půda...
- ✓ Opět jsem si v praxi potvrdila zájem dětí o věci obyčejné a získala další zkušenost, že dostane-li činnost čas, je pro integrované vzdělávání dítěte daleko efektivnější.

Jadérko

Dílčí cíle:

- Rozlišovat a pojmenovat základní části stromu – kmen, kořen a větve.
- Vědět, že jablka rostou na jabloni.
- Podpořit spolupráci mezi dětmi.

Výstupy:

- Dítě pojmenuje a rozliší části stromu – kořen, kmen, větev.
- Dítě pojmenuje strom, na kterém rostou jablka a pozná jabloň.
- Dítě spolupracuje s ostatními spolužáky.

VYTVÁŘENÍ SPOLEČENSTVÍ

V kruhu si posíláme zlatou obruč. Kdo obruč drží, tomu zazpíváme:

„Dobré ráno zpíváme, Martina přivítáme.“⁸

Když se všichni pozdravíme, dáme obruč doprostřed, chytíme se společně za ruce a zazpíváme píseň s obměnou: *„Dobré ráno zpíváme, všichni se přivítáme.“*

⁸ Čerpáno ze semináře: MUROŇOVÁ, Eva. Základní kurz pedagogiky Franze Ketta se zaměřením na předškolní vzdělávání. [seminář]. Vodňany. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Fakulta rybářství a ochrany vod a Společnost pedagogiky Franze Ketta a MEVPIS 2019-2020

SETKÁNÍ SE SKUTEČNOSTÍ

Učitelka bere potají do dlaní jádérka jablek, přichází za dětmi a zpívá:

*„Co ve svých dlaních skrývám, to není jenom tak,
co ve svých dlaních skrývám, to je velký poklad.“⁹*

(hudba: Franz Kett, český text: Eva Muroňová)

Děti mohou hádat, co asi učitelka drží. Jednomu dítěti v tichosti ukážeme, co držíme ve svých dlaních. Dítě předvádí pantomimicky jádérko. Někdo možná ví, co to je, někdo možná jen tuší. Děti si připraví z dlaní mističku a čekají, co do ní dostanou. Za zpěvu písničky *„Co ve svých dlaních skrývám“* vkládám do dětských rukou jabloňová jádérka.

Jádérka prohlížíme, pojmenováváme jejich vlastností – barva, tvar, tvrdost – zkusíme je rozmáchnout, můžeme porovnávat jejich velikost. Hledáme na sobě nebo v místnosti stejnou barvu, jakou má naše jádérko.

Pokládáme dětem otázku: *Proč je semínko poklad?* Možná zjistíme, že pro někoho je semínko poklad a pro někoho odpad.

Z takového semínka může vyrůst strom. Víme, že toto semínko je z jablka, proto děti doplňují, že strom se bude jmenovat jabloň. Semínko zasadíme do země – děti se změní v semínko.

Následuje pohybové ztvárnění růstu stromu doplněné o píseň:

„Na velký strom si s námi hrej“

Píseň obměňujeme podle toho, co zrovna ztvárňujeme, co nám „narostlo“:

„Na semínko si s námi hrej, má svůj kořínek, podívej!“

„Na semínku první lísteček, podívej!“

„Na malý strom si s námi hrej, má uzoučký kmen, podívej!“

„Na velký strom si s námi hrej, má mnoho větví, podívej!“

⁹ *Já jsem tady a zpívám. Zpěvník s CD.* [hudebnina]. Jiří Brauner, 2010. ISBN: 978-80-86953-68

ZTVÁRŇOVÁNÍ

Dětem dáme k dispozici hnědé a zelené šátky a šňůrky, za jejichž pomoci vytvoří společně strom – jabloň. Pokud máme dostatek času, mohou děti dotvořit jabloň podle svých představ. Z drobného materiálu poskládat ptáky, brouky, jablka....

Po dobu ztvárňování hraje píseň Svěráka a Uhlíře Stromy.

PROHLOUBENÍ VÝZNAMU

Jsme rádi, že na zemi máme stromy, které nám dávají stín, kyslík k dýchání, ptákům místo k odpočinku a také sladké plody.

REFLEXE

Činnost dětí opět zaujala, cíle byly u některých dětí naplněny zcela, většina dětí pojmenuje části stromu. Asi třetina z nich má obtíže s pojmenováním kmene. Tento termín jsem ale používala v činnosti málo, a tak děti neměly příliš možností jej vstřebat a zapamatovat si ho.

Všechny děti ví, že strom, na kterém rostou jablka, se nazývá jabloň.

Uvedené zpívání písničky, která měla činnost doprovázet, se nezdařilo. Přiznám se, že jsem byla nervózní a nemohla jsem si na písničku vzpomenout, proto jsem ji vynechala.

Očekávala jsem, že si děti budou vědět rady se skládáním kmenu stromu. To se nepodařilo, a proto jsem jim chtěla poradit. Ve chvíli, kdy jsem se věnovala jedné skupince dětí, opadlo zaujetí dětí, které stavěly větve a kořeny. Začaly být roztržité, postrkovaly se a činnost se tím narušila.

K další aktivitě, kdy by děti dozdobily jabloň vším, co na ní může být, již nedošlo.

Co z toho vyplynulo pro mě, na co se zaměřit příště:

- ✓ Přemýšlet o organizaci činnosti s ohledem na možnosti a zkušenosti dětí: tvořit společně jeden velký strom bylo nad možnosti dětí.
- ✓ Nedodržela jsem pravidlo dětem do ztvárňování nezasahovat, možná jsem měla nechat děti pracovat samostatně a možná by si děti vzájemně poradily bez mé aktivní účasti a činnost by pak skončila mnohem příjemněji.

- ✓ Příliš jsem se zaměřila na výsledek v podobě poskládaného společného stromu a šla po něm „hlava nehlava“.
- ✓ Uvědomila jsem si znovu, že já, učitelka, tam nejsem od toho, aby všechno vzorně probíhalo podle mého plánu, ale jsem tam proto, abych dokázala přirozeně a efektivně řešit situace, které při procesu vzniknou.

Brambůrek

Dílčí cíle:

- Vyprávět si o zvířatech, která žijí pod zemí.
- Pochopit, že strach a naše představivost nás může zcela poplést.
- Uvědomit si, že náš barevný svět je krásný.

Výstupy:

- Dítě pojmenuje zvířata, která žijí pod zemí (krtek, stonožka, žížala).
- Dítě sdílí své zkušenosti se strachem, kdy a čeho se bálo, protože strach má velkou sílu.
- Dítě dokáže pojmenovat věci, které ho obklopují.

VYTVÁŘENÍ SPOLEČENSTVÍ

Stojíme v kruhu a zpíváme již známou píseň doprovázenou gesty:

„Tolik, tolik dětí sešlo se nás tady,

tolik, tolik dětí, sešlo se nám tu.

Jeden vpravo, druhý vlevo,

za ním další, za ním další!

Spolu v kruhu stojíme.¹⁰

(hudba: Franz Kett, český text: Eva Muroňová)

¹⁰ *Já jsem tady a zpívám. Zpěvník s CD.* [hudebnina]. Jiří Brauner, 2010. ISBN: 978-80-86953-68

SETKÁNÍ SE SKUTEČNOSTÍ

Podáváme si sáček za doprovodu stejné písně. Vždy když skončí píseň, může dítě otevřít sáček a podívá se, co v něm je (obrázky: žížala, krtek, voda, stonožka). Každý obrázek doplňujeme pohybem, který dané zvíře či věc charakterizuje. Využíváme nápadů dětí, jak dané zvíře ztvárnit, popř. použijeme tyto:

Voda – tření dlaně o dlaň

Krtek – pohyb rukou od těla

Stonožka – rychlé pohyby prstů po podložce

Žížala – pohyb dlaně po koberci směrem k prstům – tzv. pídálka.

Společně přemýšlíme nad tím, co mají tyto věci/zvířata společného (žijí pod zemí). Děti vymýšlí, co vše můžeme najít pod zemí.

Společně roztáhneme hnědý kruhový šátek (symbol půdy) uprostřed kruhu, ve kterém sedíme.

Vyprávím dětem příběh Svatopluka Hrnčíře „Haló, tady brambůrek!“:

Jednou na jaře zryl dědeček záhon, zasadil do země (vyndáme z košíku bramboru a položíme ji na kraj šátku) bramboru a ta zapustila kořínek (za pomoci jednoho z dětí natáhneme provázek od brambory směrem dolů). Nahoře nad zemí vykoukly lístečky (za pomoci dalšího dítěte, dáme k bramboře zelený šátek jako listy) a na konci jednoho z kořínků vyrostla malá hlíza – brambůrek (ke kořínku přidáme malý brambor). Brambůrek na počátku nevěděl vůbec nic o světě, ale kořínek mezi ním a maminkou bramborou jim vytvořil jakýsi telefon a společně si telefonovali. Brambůrek byl zvědavý, jak to vypadá nahoře nad zemí a maminka brambora mu vyprávěla, jak je svět nahoře krásný. Že na celý svět svítí slunce a občas po obloze připluje mrak, z kterého na zem prší. Vyprávěla mu, že nahoře na zemi žije dědeček, který má dlouhé fousy, a stará se o květiny a zeleninu. S dědečkem tam žije i jeho vnučka Anička, která pořád někde pobíhá a moc ráda zpívá, a taky pejsek, který skáče a funí a všechno kolem očuchává. „Tedy maminko, a jak se na ten svět všichni vejdou?“ zeptal se malý brambůrek. Maminka brambora se zasmála a začala mu vyprávět o obrovském světě, na kterém jsou stromy, louky a domy. Děti nám pomáhají doplnit, co všechno na světě je. Zkrátka

vyprávěla mu o všem, co na světě jednou, až bude čas, uvidí. Jednoho dne zavolal brambůrek mamince. „Maminko, maminko, co se to děje? Najednou je kolem mě moc něčeho mokrého a studí to!“ „To nic není brambůrku, to jen nahoře na zemi prší. Voda je důležitá. Dává nám sílu a alespoň po ní hezky vyrosteš.“

S dětmi předvádíme déšť, a napodobujeme jeho zvuk, tak jak jsme si to nacvičili a pokračujeme ve vyprávění.

Brambůrek se zavrtal do měkoučké země a usnul. Když v tom ho něco probudilo. „Maminko, maminko!“ volá brambůrek „leze sem ke mně Anička. Je jako malý růžový váleček. Leze a kroutí se.“ Maminka brambora se zasmála a povídá: To není Anička, brambůrku, to je přece Děti doplňují – žížala. Ta má za úkol – děti spontánně doplňují to, co jsme si říkali při prohlížení obrázku žížaly (kypření půdy) a pohybem ruky napodobujeme její lezení hlínou.

Brambůrek se uklidnil a pomalu začal usínat, když v tom ho začalo něco podivně lechtat. Brambůrek na nic nečekal a volal své mamince, že k němu leze dědeček. Má dlouhé fousy a lechtá ho jimi. Když maminka zjistila, že stvoření, které brambůrek lechtalo, má hodně nožiček, hned jí bylo jasné, že to byla... - děti doplňují – stonožka. Prsty napodobujeme pohyb nožiček stonožky. Brambůrek opět zavřel očka a usnul. – klidně oddechujeme. Nevím, jak dlouho spal tentokrát, ale jistě vím, že ho probudilo funění. „Mami, mami! To je strašné! Prohrabal se ke mně velký pes Alík. Funěl a říkal mi, abych uhnul.“ Brambora vysvětlila brambůrkovi, že zvířátko, které se k němu prohrabalo, byl... děti doplňují krtek. Hrabeme hlínu od sebe jako krtek. Brambůrek si oddechl, zavrtal se do svého pelíšku a zase usnul. Už věděl, jak vypadá žížala, krtek i stonožka, ale jak vypadá svět nahoře nad hlínou, to si mohl jen představovat. Brambůrek v zemi rostl a rostl, a když přišel podzim, přišel dědeček a brambůrek vykopal. V tu chvíli uviděl brambůrek poprvé celý barevný svět. Na zahradě běhal pejsek Alík, Anička běhala okolo dědečka a vesele si prozpěvovala. Svět byl ještě krásnější, než si představoval.

ZTVÁRŇOVÁNÍ

Směrem od hnědého kruhového šátku skládáme obrazy toho, co všechno mohl brambůrek na světě vidět.

PROHLOUBENÍ VÝZNAMU

Zaznívá myšlenka: „*To jsme rádi, že žijeme tady nahoře na zemi, že můžeme vidět všechny ty krásné věci, lidí i zvířata, které nás obklopují. Zpěv obměny písně: „Tolik, tolik věcí, sešlo se nám tady, tolik, tolik věcí, sešlo se nám tu! Jedna vlevo, druhá vpravo, za ní další, za ní další, spolu na tu krásu hledíme!*“

REFLEXE

Činnost, kterou jsem podle metod pedagogiky Franze Ketta vymyslela, byla pro děti velmi dlouhá. Určitě by bylo vhodné ji rozdělit na dvě části. Jeden den se věnovat důkladně životu pod zemí a druhý den příběhu. Děti by pak vydržely u činnosti déle a lépe by si ji prožily.

Jsem impulzivní člověk, který často a rád improvizuje, a tak jsem při vyprávění příběhu poprosila děti, aby si zavřely oči a vždy, když k brambůrku přilezl krtek, polechtala jsem je svou šálou, když stonožka, přeběhla jsem jim prsty po zádech. Děti vždycky tato chvílka zaktivizovala.

Zhruba jedna třetina dětí v naší třídě má obtíže se soustředěním a pozorností. A v tento den byla těchto dětí převaha. Jedna dívka činnost nevydržela a začala šplhat na švédskou bednu, jen když probíhalo právě lechtání na zádech, přiběhla mezi nás. Příběh jsem tedy zrychlila, ale některé děti už pozornost ztratily a začaly odbíhat. K nám se vrátily až na ztvárňování.

Všeobecně ztvárňování děti ohromně baví a některé z nich by tvořily třeba půl hodiny. Někdy tedy činnost ukončíme závěrečnou myšlenkou a ti, kteří potřebují, si ještě dotvářejí svá díla.

Co z toho vyllynulo pro mě, na co se zaměřit příště:

- ✓ Méně je více, činnost jsem měla podobně jako v případě jednotky s malým bobrem rozdělit na dvě samostatné jednotky. Tím spíš s ohledem na možnosti konkrétní dětské skupiny.

- ✓ Lze využít i jiné příběhy z dětské literatury (krom příběhů přímo z nabídky pedagogiky Franze Ketta) a nabídnout tyto dětem s využitím metod a principů pedagogiky Franze Ketta.

6.7.3 Téma: Čas světýlek

Společné cíle:

- Prozkoumat hlínu skoro všemi smysly.
- Uvědomovat si, že vše má svůj začátek, ale i konec.
- Zkoumat věc do detailu, poznávat jejich části, ale i jejich určení.

Výstupy

- Dítě pozoruje půdu a zkoumá ji všemi smysly.
- Dítě si uvědomuje, že vše má začátek, ale i konec.
- Dítě si všímá maličností, dokáže je pojmenovat, přemýšlí nad jejich smyslem.

ČINNOSTI:

Pevná země pod nohama¹¹

Dílčí cíle:

- Ztvárňovat myšlenky pantomimou.
- Vyjadřovat své pocity výtvarnou činností.

Výstupy:

- Dítě předvede krátkou pantomimu.
- Dítě ztvární svou emoci, zkušenost za pomoci drobného materiálu.

¹¹ Inspirováno kurzem: *Základní kurz pedagogiky Franze Ketta se zaměřením na předškolní vzdělávání*. [seminář]. Vodňany. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Fakulta rybářství a ochrany vod a Společnost pedagogiky Franze Ketta a MEVPIS. 2019-2020

VYTVÁŘENÍ SPOLEČENSTVÍ

Sedíme v kruhu a učitelka začíná zpívat písničku:

„Začínáme, začínáme, pozdrav pošleme si.

Dávej pozor! Začínáme, nejdřív já a pak Ty!“¹²

(hudba: traditional, text: Eva Muroňová)

Posíláme si nejprve po kruhu pozdravení podáním ruky. Při zopakování písničky pošleme pozdrav pohlazením sousedovy nohy svou nohou opět dokola.

SETKÁNÍ SE SKUTEČNOSTÍ

Opakujeme písničku: *„Začínáme, začínáme...“* položíme svou pravou nohu vedle levé nohy našeho souseda vpravo – ten tento pohyb opakuje. Takto se spojíme všichni do jednoho kruhu.

Zkoušíme, jestli se takto spojení dokážeme postavit. Společně vymýšlíme, co ještě takto dokážeme udělat a ihned zkusíme, jestli to společně zvládneme. Využíváme nápady dětí – děláme dřepy, houpeme se ze strany na stranu, poskakujeme, tleskáme nad hlavou...

Zaznívá otázka: *„Co všechno jsme potřebovali k tomu, abychom takto spolu mohli stát, a cvičit?“* To, co nás napadne, neříkáme nahlas, ale vždy jeden z nás předvádí pantomimicky. Jeho pohyb můžeme opakovat po něm, abychom se ujistili, že víme, co má na mysli (nohy, ruce, hlavu, mozek...).

Nahlas zopakujeme, co všechno jsme potřebovali a pokud na to děti nepřijdou samy, zdůrazníme, že ještě jsme potřebovali pevnou zem pod nohama. Společně s dětmi dáme doprostřed hnědý kruhový šátek jako znamení země, po které můžeme chodit. A miskou s hlínou z minulého setkání. A můžeme opět pantomimicky předvést, co vše na zemi můžeme dělat.

ZTVÁRŇOVÁNÍ

Na kruhový šátek uděláme z provázků obrysy svých nohou a vyzdobíme si je podle toho, jak jsme se cítili, když jsme stáli v kruhu.

¹² *Já jsem tady a zpívám. Zpěvník s CD.* [hudebnina]. Jiří Brauner, 2010. ISBN: 978-80-86953-68

PROHLOUBENÍ VÝZNAMU

Zaznívá věta: *Jsm rádi, že máme pevnou zem pod nohama a že na ní můžeme spolu stát.*

REFLEXE

Tato jednotka dala dětem obrovský prostor pro jejich nápady. Hned na úvod jsme se zdravili více způsoby, než bylo uvedeno. Děti navrhovaly různé jiné pozdravy, takže jsme se zdravili jako eskymáci, pokynutím rukou, tlesknutím...

Se spojenýma nohama jsme dokázali nespočet věcí (dělali jsme dřepy, zakláněli se, předkláněli, pohupovali se v kolenou, zpívali písničku s pohybem „Ó vuny, vuny, vuny...“). Děti byly z této činnosti nadšené a zapojila se i dívka, která většinou dělá cokoli jiného než to, co všichni ostatní.

Po zaznění myšlenky, že k tomu abychom stáli, jsme potřebovali zem pod nohama, začalo několik dětí filosofovat nad tím, na čem všem bychom mohli takto stát. V tu chvíli opadla pozornost několika dětí, ale doplnění pohybů, které na zemi můžeme dělat, děti opět zaktivizovala a tvoření otisků vlastních nohou je opět zkoncentrovalo. Někteří tvar svých nohou tvořili sami, jiní si „obkreslovali“ své bačkorky. Ve výsledném obraze se odrazila celá naše skupina a byla v něm vidět individualita každého dítěte – ať už ve zvolených materiálech, tak v perfektním nebo naopak naprosto nepoznatelným ztvárněním obtisku nohy. Vždy když s dětmi používáme košíčky s výtvarným materiálem, vybírám jim jen tři košíčky, z kterých si mohou brát materiál. Většina dětí ví, že si musí brát tolik materiálu, aby zbylo i na ostatní, ale jsou mezi námi i tací, kteří toto pravidlo nejsou schopni respektovat. Pokud je ve třídě přítomna druhá učitelka nebo asistentka, dají se ohlídat, ale pokud jsem sama, vždy narážíme na to, že některé děti mají na svém místě velkou hromadu všeho a jiní nemají z čeho skládat.

Opět zde platí, že ač by se dala použít závěrečná myšlenka jako modlitba a díky Bohu za to, že máme pevnou zemi pod nohama, dá se bez obtíží nahradit obecnějším prohloubením významu.

Co z toho vplynulo pro mě, na co se zaměřit příště:

- ✓ Vyplatí se nespěchat!
- ✓ Dát dětem dostatek prostoru a času k vlastní seberealizaci.

- ✓ Reagovat na podněty dětí a bezprostředně je naplňovat činností.
- ✓ Zaměřit se důsledně na pravidla při práci s pomůckami.

Slunečnice ¹³

Dílčí cíle:

- Procvičovat pozornost, reagovat na signál.
- Seznámit děti s tím, že všechno, co má začátek, má také konec.

Výstupy:

- Dítě počká na signál a poté teprve reaguje.
- Dítě se elementárně orientuje v čase ve smyslu, že všechno, co začíná, také skončí: hra, pohádka, den, dovolená, život slunečnice, pejska, člověka...

VYTVÁŘENÍ SPOLEČENTVÍ

Začínáme stejnou písničkou jako minule:

„Začínáme, začínáme, pozdrav pošleme si.

Dávej pozor! Začínáme, nejdřív já a pak Ty!“

Pozdrav posíláme dupnutím vedle nohy kamaráda (jako hra Elekrika)

SETKÁNÍ SE SKUTEČNOSTÍ

Už včera jsme si říkali, že k tomu, abychom se mohli takto pozdravit, potřebujeme hodně věcí – děti doplňují věci, které si pamatují ze včerejšího dne. Jistě dojde řeč i na pevnou zem pod nohama. „*A právě na té zemi jsem po cestě do školky našla tohle.*“ Učitelka přináší starou seschlou slunečnici – bez semínek, jen s několika seschlými okvětními listy.

„*Co myslíte, co to mohlo být?*“. Slunečnici si posíláme po kruhu, prohlížíme si ji, můžeme k ní přivonět. Když slunečnice, tedy spíš to, co z ní zbylo, putuje od jednoho dítěte k druhému, zpíváme píseň.

¹³ Inspirováno seminářem: *Základní kurz pedagogiky Franze Ketta se zaměřením na předškolní vzdělávání*. [seminář]. Vodňany. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Fakulta rybářství a ochrany vod a Společnost pedagogiky Franze Ketta a MEVPIS 2019-2020

„Rychle, rychle, mění se věci. Uschnou, zaschnou, časem se změjí.“

Děti nahlas říkají, jak asi vypadala dřív. Jaké měla barvy, co se s ní stalo? Komu udělala radost. Nebo mohou vyprávět její příběh.

ZTVÁRŇOVÁNÍ

Seschlou starou slunečnici položíme doprostřed hnědého kruhového šátku. Dětem dáme žluté šátky, z nichž mají složit okolo hnědého středu okvětní lístky slunečnice tak, jak dřív vypadala. Na lístky mohou vytvořit něco, s čím se slunečnice setkala, co viděla, když ještě kvetla na záhoně.

PROHLOUBENÍ VÝZNAMU

Zaznívá věta: Tak to na světě funguje. Něco, co je krásné a užitečné se jednou, časem změjí a už to k ničemu není. Důležité je, že všechno skončí na zemi a země to všechno unese. Zazpívá píseň: „Rychle, rychle, mění se věci. Uschnou, zaschnou, časem se změjí.“

REFLEXE

Seschlá slunečnice byla pro děti podnětem ke zkoumání, ale některé jí ani nechtěly vzít do rukou. Jeden hoch stále tvrdil, že má v sobě semínka, z kterých vyroste nová slunečnice. Ale ať jsme hledali, jak jsme hledali, semínko jsme žádné nenašli.

Pro děti bylo hodně těžké vymyslet nějaký příběh slunečnice, ale nakonec jej vymyslely. Dětem jsem na fotografii ukázala, jak dříve slunečnice vypadala. Děti z toho byly trochu překvapené, zamlklé.

Vůbec mě ale nenapadlo, že děti nenapodobí tvar slunečnice, kterou jsme obdivovali asi před měsícem na zahradě. Děti šátky, které měly vytvarovat do okvětních lístků, rozložily a výsledný obraz jako slunečnice moc nevypadal. Po zkušenosti se skládáním kmene stromu jsem se ale udržela a nechala jsem je pracovat samostatně. Děti měly ze své práce radost. Proto jsem zadala na ztvárňování jen ozdobit okvětní lístky slunečnice. Tentokrát jsem dětem přidala ještě jeden košíček, máme tedy čtyři košíčky, z kterých můžeme tvořit a tentokrát se dostalo na všechny – všichni měli dostatek materiálu, jen uklízení a třídění nám dalo více práce.

Po ukončení činnosti jsme ještě přemýšleli, co budeme se slunečnicí dělat dál, co by se s ní stalo, pokud bychom ji nechali ležet na zemi, jak by se měnila. A proto vznikl nápad: Položili jsme slunečnici na zahradě na odlehlé místo, chodili jsme se na ni dívat a fotografovali jsme si, jak se mění. Bohužel, i když bylo místo, kde byla slunečnice položená, označeno, všem třídám vysvětleno, že zde provádíme pokus, našel se někdo, kdo naši slunečnici odnesl. Pro děti to bylo zklamáním, ale zároveň jsme si mohli vysvětlit, že jsou na světě i lidé, kteří pravidla nedodrží, porušují je, a tím ubližují ostatním.

Co z toho vyplynulo pro mě, na co se zaměřit příště:

- ✓ Dokázala jsem reagovat na vzniklou situaci, třebaže děti ztvárnily slunečnici jinak, než jsem předpokládala. Z toho vyplývá, že nezasahovat do práce druhého (dětí), je někdy to nejlepší, co můžeme udělat.
- ✓ Vedla jsem děti k hlubšímu smyslu věci a jevu s přesahem jednotky do ostatních částí dne.

Integrovaný blok:

OD MARTINA PO TŘI KRÁLE

6.7.4 Téma: Cesta do Betléma

Společné cíle:

- Procvičovat správné držení těla.
- Respektovat pravidla s ohledem na druhého, posilovat trpělivost.
- Připomenout si „Betlémský příběh“.

Výstupy:

- Dítě má správné držení těla.
- Dítě dokáže vydržet, než na něj přijde řada.
- Dítě vypráví příběh o narození Ježíše.

ČINNOSTI:

Cesta

Dílčí cíle:

- Dodržovat domluvená pravidla s ohledem na druhé.
- Vymýšlet různé způsoby řešení.

Výstupy:

- Dítě při chození za lano dodržuje dohodnutá pravidla (neběhá a neskáče, aby neublížilo kamarádovi za ním).
- Dítě vymyslí novou chůzi po vytvořené cestě, vymýšlí možnosti, kam cesta vede.

vytváření společenství

Sedíme v kruhu, posíláme si jeden konec dlouhého silného lana a u toho zpíváme píseň:

Z ruky do ruky,

II:lano putuje,:II

II:Tebe a mě spojuje.:II¹⁴

(hudba: Tomáš Krejčí, český text Eva Muroňová)

Když se všichni držíme lana, pustíme hudbu a jdeme jeden za druhým spojeni lanem. Chodíme v kruhu, děláme různé kličky, vyhýbáme se, postupně vedeme děti do spirály, kterou na závěr položíme na zem a posadíme se do kruhu.

Setkání se skutečností

Společně s dětmi popisujeme, co jsme na zemi vytvořili (šneka, pružinku, náušnici...) Možná by to mohla být i cesta... Přemýšlíme, odkud a kam by cesta mohla jít (od domu ke školce, od maminky k tatínkovi, od školky ke škole...). Cestu si můžeme projít a říct od čeho k čemu jdeme.

¹⁴ *Já jsem tady a zpívám. Zpěvník s CD.* [hudebnina]. Jiří Brauner, 2010. ISBN: 978-80-86953-68

Zaznívá otázka od učitelky: „A když na začátek položíš tohle?“ a pokládá černý šátek. Děti doplňují (noc vede ke dni, tma ke světlu...) Za pomoci jednoho dítěte pokládáme na střed spirály žlutý šátek a do něj pokládáme svíci.

Teď, když bývá venku brzy tma, taky se můžeme vydat za světlem. Za světlem, které přijde za 24 dnů. Co přijde za 24 dnů? Jaká ta cesta pro nás bude? Kde teď jsme? A kde bude asi půlka cesty? Co nás na té cestě ještě čeká? (napsat Ježíškovi, Mikuláš, udělat věnec...)

ZTVÁRŇOVÁNÍ

Každý z nás si vytvoří z provázku svou cestu do Vánoc a může si ji vyzdobit.

PROHLOUBENÍ VÝZNAMU

Prohlédneme si cesty všech dětí. Každý z nás má cestu k Ježíškovi trochu jinou, někdo klikatou, někdo přímou, ale všichni musíme počkat 24 dní, než se dostaneme k tomu úžasnému světlu Vánoc. Nic hezkého a vzácného není hned a umět čekat, to je veliké umění.

REFLEXE

Posílání lana bylo pro děti novou činností, písničku se rychle naučily. Pohyb při držení lana se dětem líbil, ale bylo potřeba je usměrňovat, protože se postrkávaly a za lano tahaly i přes předem domluvená pravidla.

Každé dítě si chtělo vyzkoušet chození po spirále. Někdo chodil přímo po ní, někdo okolo ní poskakoval. Děti přišly i na mnoho věcí, kam by nás mohla spirála dovést.

Cesta za Ježíškem je překvapila. Před tvořením jsme si ověřili, že všechny provázky, z kterých tvoříme, jsou stejně dlouhé a poté jsme žasli, jak jedna cesta vypadá kratší a jiná delší, i když jsou obě stejně dlouhé.

Společně jsme si jednu spirálovou cestu k Ježíškovi vytvořili a každý den posouvali malou figurku, která měla symbolizovat blížící se Vánoce, cestu k Ježíškovi.

Co z toho vyllynulo pro mě, na co se zaměřit příště:

- ✓ Vyplatí se dát věcem čas.

- ✓ Tato jednotka opět podtrhla individualitu každého dítěte a já jsem si uvědomila, jak důležité je ji respektovat a nesnažit se děti, aby děti pracovaly stejně.
- ✓ Překvapil mě dětský potenciál ve smyslu odkud a kam může spirála vést, kdy děti vytvářely vlastní zajímavé úsudky.

Hvězda

Inspirováno metodikou Aby malé bylo velké

Dílčí cíle:

- Rozvíjet myšlení a představivost.
- Rozvíjet schopnost sebeovládání.

Výstupy:

- Dítě vymyslí nové řešení vzniklé situace.
- Dítě pohybuje hvězdou pomalu dle intenzity zvuku.

VYTVÁŘENÍ SPOLEČENSVÍ

Přicházíme k jednomu dítěti, zpíváme píseň a lehce mu zaťukáme na rameno:

„Ťuky, ťuky, kdo je tam,

na koho to teď ťukám?“

Dítě, na které jsme ťukali, dělá, že otvírá dveře a řekne své jméno. Podáme si ruce, zatočíme se a zpíváme:

„To jsem ráda, to jsem rád,

budeme si spolu hrát“

Oba dva odcházíme za dalšími dětmi zaťukat jim na rameno... takto pokračujeme, dokud nejsme všichni uprostřed.

Do středu dáme černý kruhový šátek, sedneme si k němu a voláme k sobě jedno dítě po druhém. Když sedíme všichni v kruhu, společně se pozdravíme.

SETKÁNÍ SE SKUTEČNOSTÍ

Přemýšlíme, co by mohl černý šátek být. Pokládáme doprostřed v černém šátku zabalenou hvězdu se složenými cípy. Šátky pomalu otvíráme. Jako vždy pomalu, až když cinkne zvoneček. Dalšího, kdo bude šátek otvírat, pozveme mrknutím nebo poťukáním na rameno. Když otevřeme černé šátky, přemýšlíme, co by uprostřed mohlo být (oheň, zlatý peníz, oko, slunce...) Složenou látkovou hvězdu začneme pomalu rozbalovat stejným způsobem jako černé šátky.

Až bude celá hvězda rozevřená, zazpíváme:

Ťuky, ťuky, kdo je tam, na hvězdičku se dívám.

Můžeme spočítat, kolik cípů taková hvězda má, zkusíme si ji nakreslit do vzduchu, nebo ji udělat ze svého těla. Možná nám ji i nějaká holčička předvede jako gymnastický prvek.

Taková hvězda září na nebi a taky po něm putuje. Děti si chytanou hvězdu za cípy, pokud je nás více než cípů budou jeden cíp držet dvě děti. Učitelka cinká na zvoneček – pokud je zvoneček zcela potichu, leží hvězda na koberci, když cinká jemně, začne se zvedat, čím se zvyšuje intenzita zvuku zvonečku, tím se hvězda dostává výš a naopak.

Hvězdu položíme na černý šátek a vyprávíme: *„Jednou, už je tomu opravdu hodně let, se jednou večer, možná to bylo ráno, kdo ví, na obloze objevila taková nádherná hvězda. Zářila mnohem víc než všechny hvězdy kolem a lidé se dívali na oblohu a někteří byli vyděšení a báli se, že ta hvězda znamená něco zlého, že třeba...“* nechávám dětem prostor pro jejich nápady (spadne na zem jako meteorit, bude válka), *„a jiní si říkali, že může znamenat něco hezkého, třeba...“* Děti pravděpodobně doplní, že hvězda ohlašovala Vánoce nebo narození Ježíška. Hvězda zářila, vzduch se chvěl a lidem bylo tak nějak divně u srdíčka.

ZTVÁRŇOVÁNÍ

Teď můžeme naši hvězdu dozdobit, aby opravdu zářila na dálku. Dětem dáme k dispozici zlatý, třpytivý a skleněný materiál, aby mohly hvězdu dozdobit.

PROHLOUBENÍ VÝZNAMU

Díváme se na naši zářivou hvězdu. Jsme rádi, že takhle krásná a zářivá hvězda se na nebi objevila, aby nám dala vědět, že se blíží Vánoce. Den kdy se narodil Ježíšek. A my se na ně moc těšíme.

REFLEXE

Otvírání šátku bylo pro děti opět plné očekávání, napětí. Děti si jej vždy užívají, čekají, co bude uvnitř. Někteří byli překvapeni, ale ozvali se i tři chlapci, kteří prohlásili: „Hvězda. No a co?“. Vysvětlila jsem jim, že chápu, že pro ně to není asi to, co čekali, ale že my s ostatními dětmi bychom s ní chtěli něco vyzkoušet a že ta hvězda je pro nás důležitá. Chlapci se stále tvářili znuděně, a tak jsme se nakonec domluvili, že si sednou na lavičku, nebudou s námi pracovat, ale nebudou nás ani rušit.

Pomalé zvedání hvězdy a její pomalé vracení na zem děti zvládaly těžko. Většina holčiček a starší chlapci byli soustředění a vnímali intenzitu zvonění, ale zbytek třídy měl potřebu pohybu rychlosti, a proto zvedání narušovali. Možná jsem v tuto chvíli nebyla dostatečně pohotová. Mohli jsme naši hvězdu na chvíli opustit a stát se kometami, které se proletí vesmírem nebo meteoritem, který padá na zemský povrch a záměrně využít kontrastu, velká vzácná hvězda x rychle se pohybující meteority.

Ztišení a koncentrace opět nastala při tvoření – zdobení hvězdy. V naší třídě je při ztvárňování vždy cítit, jak se děti dokážou soustředit na svou práci. Někdo je sice rychlejší a někdo pomalejší, ale vždy pracují pečlivě.

V křesťanské mateřské škole by se na závěr využila myšlenka uvedená v metodické příručce Aby malé bylo velké: „Dobrý Bože, děkujeme Ti za dobrou zprávu, kterou nám hvězda přinesla. Budou Vánoce. Blíží se čas, kdy si připomeneme, že se narodil Ježíš, Tvůj syn.“

Co z toho vyplynulo pro mě, na co se zaměřit příště:

- ✓ Riziko příliš velké skupiny pro klidnější činnosti.
- ✓ Na tento způsob práce si některé děti, zejména kluci, trošku déle zvykají.
- ✓ Pozor na přiměřenost podnětů a délku činnosti.
- ✓ Propojení nabídnuté námětu s příležitostí pro kluky a jejich zájem o vesmír.

Místo pro Ježíška

Inspirováno metodikou Aby malé bylo velké

Dílčí cíle:

- Připomenout si „Vánoční příběh“.
- Společně připravit postýlku pro Ježíška.
- Zacházet opatrně se svěřenou věcí.

Výstupy:

- Dítě převypráví vánoční příběh.
- Dítě spolupracuje s ostatními, společně vytvoří nejen postýlku pro Ježíška, ale spolupracuje s ostatními dětmi i v průběhu dne ve školce.
- Dítě se chová opatrně při manipulaci s figurkou Ježíška, je ohleduplné.

VYTVÁŘENÍ SPOLEČENSTVÍ

Začínáme zpěvem písně. Ten, jehož jméno zazpíváme, chytne cíp černého kruhového šátku a společně jej rozložíme.

„Dobré ráno zpíváme, Marcelku přivítáme.“

Pokud se k nám někdo nevejde, poradí nám, kam máme šátek položit tak, aby byl uprostřed.

SETKÁNÍ SE SKUTEČNOSTÍ

Připomeneme si, že černý kruh nám připomíná tmu, která je v noci. Pohybem ztvárňujeme, jak přichází noc a rozprostírá se tma.

Dětem začínám vyprávět příběh: *„Jedné takové tmavé noci byli na cestě dva lidé. Jmenuvali se Marie a Josef. Marie čekala narození miminka, měla se brzy stát maminkou. Té temné noci ale chvátali a hledali místo, kde by mohli přespat. Na cestu jim svítila jasná hvězda.“*

Společně s dětmi rozevřeme hvězdu z minulého setkání nebo na připravený černý šátek položíme menší hvězdu. *„Hvězda tak zářila, že bylo světlo skoro jako ve dne.“*
Dáme každému dítěti dekorační materiál a vytvoří si z něj paprsek, který povede

od hvězdy k dítěti. Skládání paprsků můžeme doplnit o písničku z minulého setkání: *Ťuky, ťuky, kdo je tam, na hvězdičku se dívám.*

„Josef s Marií pospíchali, protože věděli, že se miminko už brzy narodí. Ve městě, které se jmenovalo.... (nechávám děti doplnit jeho jméno) bylo všude plno. Nikde neměli jedinou postel, kterou by jim mohli nabídnout. A tak našli Marie a Josef postýlku pro miminko, které se jim mělo narodit, ve chlévě mezi zvířátky. Společně s dětmi poskládáme pod hvězdou postýlku pro miminko ze slámy.

*„A té noci pod jasnou hvězdou se do postýlky ze slámy narodil chlapeček, kterému dali jméno... (děti doplňují). Josef s Marií měli velkou radost, že je Ježíšek s nimi. Přinášíme figurku malého Ježíška a zpíváme píseň: *Ježíšku je dobře, že jsi s námi* (nápěv dle narozeninové písně.)*

Posíláme si opatrně Ježíška po kruhu a každý z nás ho pozdraví jeho jménem. Poslední položí figurku do postýlky, kterou jsme mu společně nachystali.

ZTVÁRŇOVÁNÍ

Když se Ježíšek narodil, měli z toho všichni velkou radost a přinášeli mu dary. Co myslíte, že takové miminko potřebuje, co by si přálo? Každý z nás mu tedy na podložku může vyskládat nějaký dárek nebo něco, co by mu přál. Prohlížíme si obrázky, děti komentují své výtvary, sdělují, jaké dárky Ježíškovi přichystali nebo co mu přejí.

PROHLOUBENÍ SMYSLU

Společně zpíváme nějakou známou koledu např. Půjdeme spolu do Betléma. Kdo je trpělivý a umí počkat, ten se dočká velkých věcí.

REFLEXE

Začátek Vánočního příběhu si děti prožily formou hry – celý týden jsme věnovali tématu, šli do Betléma skrze různé překážky, zkoušeli jsme si i chůzi s velkým břichem, prohlíželi dětskou bibli atd. a tak jednotka o narození Ježíška byla pro děti vyvrcholením týdenní práce.

Tvoření postýlky pro Ježíška bylo pro děti náročné – chtěla jsem po nich, aby ji tvořily postupně a v tichosti. Obzvláště pro chlapce bylo skládání postýlky náročné, chtěli udělat vše hned a najednou, když dali svůj kus slámy doprostřed, začali ostatní rušit svým hovorem, strkáním a smíchem. Zklidnila je až figurka Ježíška. Pečlivě si ji prohlíželi a opatrně předávali. Pro některé děti, zejména 5-6 leté je ale stále těžší hrát si, že je něco jen „jako“, což je důsledkem vyžívání mozkových hemisfér. Často se snažím na ně mrknout, připomenout jim tiše, že je to, co děláme, jen hra, ale občas se mi nedaří je zapojit do činnosti.

Vyprávění o narození Ježíška předcházel týden, kdy jsme měli tři oslavy narozenin. Oslavy byly vždy hezké, snažili jsme se je trochu ozvláštnit, ale přesto jsem měla pocit, že skládání dárků už bylo dost. Proto jsem pozměnila zadání a skládali jsme na místo dárků lidi, kteří přišli za Ježíškem. Najednou se náš malý Betlém rozrostl o kuchařky, roboty, princezny, krále, ale také pasáčky, maminky a tatínky, kteří přišli popřát Ježíškovi: „*Hodně kamarádů*“, „*Aby mu nebyla zima*“, „*Hodně bonbónů*“, „*Auto na ovládání*“ atd.

Co z toho vyplynulo pro mě, na co se zaměřit příště:

- ✓ Nebát se improvizace, reagovat na situaci.
- ✓ Respektovat vývojové zvláštnosti starších dětí, zařazovat práci ve skupinách (např. úkol pro nejstarší kluky – nakreslit mapu, kudy vede cesta k Ježíškovi).

Nosím královskou korunu

(Inspirováno metodikou Aby malé bylo velké)

Dílčí cíle:

- Chovat se zdvořile.
- Pochopit, že každý má ve společenství svou roli.
- Znat svou hodnotu.

Výstupy:

- Dítě se chová zdvořile.
- Dítě pojmenuje základní vlastnosti správného krále.
- Dítě se nestydí, vstupuje do vztahů, je mezi dětmi rádo.

VYTVÁŘENÍ SPOLEČENSTVÍ

Ukážeme dětem zlatou obruč a položíme ji doprostřed. Přivítáme se písni. *„Ahoj, ahoj, je dobře, že jsi s námi. Ahoj, ahoj, je dobře, že jsi tu. Pojd' se mnou a vstávej, tancuj, zpívej, skákej, pak si zamáváme a dál pospícháme!“*

SETKÁNÍ SE SKUTEČNOSTÍ

Obruč si posíláme po kruhu tak, abychom se skrze ni mohli podívat jeden na druhého. Každý pak může říci své jméno, tak jak ho má nejraději.

Obruč položíme do středu a přemýšlíme, co by to mohlo být. Děti nabízí možnosti (slunce, prsten, náhrdelník...), které postupně odmítáme se slovy. *„Ano, mohlo by to být slunce... ale není.“*

Poradíme dětem, že je to věc, která je vzácná a má něco společného s princem, princeznou, popřípadě, že se ta věc nosí na hlavě. Když děti poznají, že se jedná o korunu, přineseme královskou korunu. Můžeme si ji opatrně poslat po kruhu, obdivovat ji a popisovat ji jaká je (krásná, zlatá, s diamanty...).

Korunu si můžeme všichni vyzkoušet a projít se s ní. Tomu, kdo se prochází naším kruhem, můžeme zpívat:

„Jsi královna, královna, královna s korunou.“

Jsi královna, jsi královna s korunou, jsi královna.“ (u chlapců zpíváme: *Jsi velký král...).*

Když se všichni prostřídáme, položíme korunu doprostřed zlaté obruče, kterou vyplníme červeným šátkem.

Když měl král královskou korunu na hlavě, musel sedět úplně rovně! Nasadíme si „jako“ královskou korunu a posadíme se rovně – zastrčíme břicho, vypneme hrudník,

hlavu zastrčíme a vytáhneme co nejvíce. Korunu si nasazujeme a snímáme (shrbíme se a opět se narovnáme).

Každý z nás má svou neviditelnou korunu a ta je jenom jeho. Koruna nám připomíná princezny, prince, krále nebo královny, ale také tři krále, kteří se přišli poklonit Ježíškovi. „*Nosíme ji, i když není vidět. Je to koruna, která o nás říká: Jsi krásný a jsi vzácný. Díky ní se můžeme narovnat a radovat se, že jsme králové a královny.*“ (EDER, 2008, s. 100)

ZTVÁRŇOVÁNÍ

Z barevných papírů si vyrobíme královské koruny.

PROHLOUBENÍ SMYSLU

Koruny si dáme na hlavy a společně si potvrdíme: *Každý z nás je krásný, každý z nás je vzácný, od hlavy až po paty. Svět je se mnou bohatý.*

REFLEXE

Na počátku jednotky probíhalo vše tak, jak mělo. S dětmi jsme se pozdravili, přemýšleli jsme nad tím, čím by mohla obruč být.

Když jsem přinesla královskou korunu, jeden chlapec protočil oči a začal mluvit o tom, že tohle není pravá koruna a že ho to nebaví. Vzápětí se k němu připojili ještě další tři chlapci. V tu chvíli jsem automaticky zareagovala slovy: „Dobře, pokud tady s námi nechcete být, nechcete si korunu vyzkoušet, pak můžete jít do vedlejší místnosti a nakreslit tři krále, kteří korunu nosili.“ Na tuto výzvu se ozvala asi třetina dětí a využila mou nabídku. Po zádech mi začal stékat pot, cítila jsem se neschopná a zklamaná sama sebou. Ostatní děti ale seděly na místě a čekaly, co se bude dít. Společně jsme udělali zbytek činností, které jsem měla v plánu. A na podnět dětí jsme mluvili i o tom, že v České republice nemáme krále, ale prezidenta. Děti si užívaly chození s korunou i její tvoření.

Pro pedagoga je těžké, když přichází za dětmi s nabídkou a ony to odmítnou. Čeká, že je zaujme a ono se to nevydaří, ale tak to na světě je. Něco nás zaujme a něco ne. Zpětně si říkám, že někdy stojí za to dát dětem na výběr a netrvat si na svém.

Co z toho vyplynulo pro mě, na co se zaměřit příště:

- ✓ Ne vždycky přijmou děti nabídku pedagoga, ale neznamená to, že jsem špatná učitelka.
- ✓ Stále mám rezervy, jak pohotově reagovat na některé situace: mohla jsem dát chlapci za pravdu s tím, že bychom si řekli, kde bychom mohli vidět opravdickou korunu (korunovační klenoty na Pražském Hradě) a proč nemůžeme mít ve školce tu opravdickou. Dokázal by nám doma s tatínkem vyrobit papírový model té opravdické koruny? A tak dále....

6.8 Narozeninové oslavy

Dílčí cíle:

- Přijmout pozitivní ocenění – být středem pozornosti.
- Zachytit myšlenku za pomoci výtvarného materiálu.
- Uvědomovat si jedinečnost každého z nás.

Výstupy:

- Dítě dokáže být středem pozornosti a přijmout pozitivní hodnocení.
- Dítě zachytí za pomoci výtvarného či dekoračního materiálu myšlenku a dokáže ji slovně popsat.
- Dítě věnuje pozornost kamarádovi, který má narozeniny.

VYTVÁŘENÍ SPOLEČENSTVÍ

Sedíme v kruhu. Uprostřed je rozložený žlutý šátek, zpíváme písničku:

„Dobré ráno zpíváme, Jarušku (obměňujeme jména) přivítáme!“, při které si po kruhu posíláme zlatou obruč. U koho skončí písnička, toho pozdravíme. Na závěr položíme obruč doprostřed a zpíváme: „Dobré ráno zpíváme, všichni se přivítáme.“

SETKÁNÍ SE SKUTEČNOSTÍ

Za pomoci dětí se pokusíme sestavit dnešní důležité datum. Právě v tento den před šesti lety (všichni ukážeme šest prstů) se stalo něco velkého! Vyprávíme příběh dítěte,

keré má narozeniny. Například: „*Byla jedna maminka a jeden tatínek, se měli moc rádi, ale měli ještě někoho, někoho, koho ještě pořádně neznali a ten někdo byl schovaný u maminky v bříšku. Maminka i tatínek se na toho nového človíčka moc těšili. Připravovali pro něj...*“ - děti doplňují, co všechno musí rodiče pro malé miminko nachystat. „*A právě před těmi šesti lety se to stalo. Jejich malý človíček se narodil na svět a všichni se z něj radovali.*“ Děti a hlavně „oslavenec“ jmenují, kdo všechno se na něj těšil. „*Miminku, které se právě narodilo a bylo asi takto velké,*“ ukazujeme, jak veliké miminko bylo, „*dali jméno Vítek. Ještě vůbec neuměl mluvit, ani chodit, ale čím byl starší, tím byl šikovnější. Když mu bylo asi 8 měsíců, začal lézt,*“ – s dětmi jdeme na všechny čtyři, „*když mu byl jeden rok, už uměl chodit, když mu byly tři roky, přišel sem k nám do školky, byl asi takhle veliký a často se mu stýskalo po mamince. Pak utekl další rok, a to už mu byly*“ - děti doplňují věk „*a pak mu bylo... A dnes je to právě na den přesně šest let, co je Vítek tady s námi na světě, a to je důvod k radosti.*“ Dítě, které má narozeniny, jde doprostřed, sedne si na žlutý šátek do zlaté obruče. Může si vybrat, jestli chce na hlavu královskou korunu a na sebe zlatý plášť, do kterého ho zabalí jeho kamarádi.

Společně mu zazpíváme písničku:

„Všechno nejlepší přejem, (prsty před sebe kreslíme srdíčko)

všechno nejlepší přejem, (prsty před sebe kreslíme srdíčko)

všechno nejlepší přejem! (prsty před sebe kreslíme srdíčko)

Tobě Vítečku. (ukazujeme na oslavence)

Hodně štěstíčka, (dáme před sebe jednu ruku dlaní nahoru)

taky zdravíčka! (totéž druhou rukou, ruce spojíme a štěstí i zdraví na něj foukneme)

Všechno nejlepší přejem,

všechno nejlepší přejem,

všechno nejlepší přejem!

Tobě Vítečku.“

(Hana Švejdová)

ZTVÁRŇOVÁNÍ

Oslavenec, pokud to zvládne, zavře oči a my ostatní kolem něj roztáhneme barevné paprsky (pruhy látky) a vyskládáme na ně dárečky z dekoračního a přírodního materiálu. Po dobu skládání hraje jemná meditační hudba.

PROHLOUBENÍ VÝZNAMU

Jeden po druhém sdělujeme, jaký dárek jsme tomu, kdo dnes slaví narozeniny, vyskládali, nebo, co mu přejeme. Na závěr zazpíváme společně píseň:

„Vítečku, je dobře, že jsi s námi,

ted' jen pro Tebe zpíváme.

Máš svoje místo mezi námi,

Tvoje jméno voláme.“

(hudba: Klaus Gräske, český text: Eva Muroňová)

Jeden za druhým zavoláme na dítě, které stále sedí uprostřed jeho jménem.

REFLEXE

Narozeniny jsou v naší třídě velkou událostí. Dítě, které má narozeniny, může vybrat, kam půjdeme ven, vybírá pohybovou hru, kterou si zahrajeme, ale hlavně si naplno užije svou oslavu ve školce.

Narozeninové oslavy v tomto duchu jsme s dětmi dělali i minulý rok, většina dětí tedy věděla, jak oslava probíhá. Každá oslava má stejný průběh, ale vždy je jiná. Děti se většinou znají, vědí, kdo má co rád, a to mu také vyskládají jako dárek, často nás překvapí, co vše dovedou vymyslet a poskládat (cestičku, po které bude nacházet samé drahokamy, most přes potok, abys vždycky došel do školky, žebřík, z kterého nikdy nepadneš...)

Narozeninový den si děti vždy užívají. I ti, kteří před ostatními mnoho nenamluví a nechtějí být středem pozornosti v žádné činnosti, usedají doprostřed, nechají si dát přes sebe zlatý šátek a na hlavu položit královskou korunu. V prosinci měla narozeniny dívka, která nastoupila v září a komunikovala s námi pouze gestikulací. Podle maminky

doma sice mluví, ale s obtížemi. Ve školce občas jednoslovně a velmi tiše odpověděla dětem, ale na otázky učitelek nebo v diskusním kruhu jen mlčela, případně pokývala či zavrtěla hlavou. V její narozeninový den usedla do žlutého kruhu a na položené otázky sice tiše a trochu nesrozumitelně, zato s radostí v očích odpovídala. Děti v tu chvíli byly úplně potichu, aby ji slyšely a my, učitelky, jsme držely slzy na krajíčku. Děti dívce poskládaly hodně kamarádů, úsměvy, oheň, kde si bude moct upéct buřty, pejsky, které opravdu miluje a mnoho dalších věcí. Tato oslava narozenin byla velkým zážitkem pro všechny a začátkem postupné komunikace dívky, která do té doby s nikým nehovořila.

Při oslavě narozenin je dítě středem všeho dění, celá skupina mu dává najevo, že je důležitým členem třídy. Z dárků, které mu ostatní složí, je vidět, že ho ostatní vnímají, přijímají a ví, co má rád. I chlapec, který se nechce ničeho účastnit, jen si hraje na roboty a odmítá skoro vše, co v mateřské škole děláme, dokázal při své oslavě chvilku sedět na místě a děti mu vyskládaly spoustu robotů a také kamarádů, s kterými by byl šťastný.

Všechny oslavy, které proběhly v tomto duchu, si jsou podobné a přeci jen je každá z nich trochu jiná a hlavně jedinečná!

7 SHRnutí

Na začátku jsem si vymezila otázky, na něž v průběhu půlroční systematické práce s dětmi budu hledat odpověď. Jsem na konci, odpovědi na otázky znám a odnáším si nejen cenné zkušenosti pro svoji další praxi, ale samozřejmě i mnoho dalších dílčích otázek i povědomí o svých rezervách.

Principy, metody a pomůcky pedagogiky Franze Ketta jsou vhodné, a hlavně efektivní, pro vzdělávání předškolních dětí i pro využití v mateřské škole běžného typu. Jednotlivé principy dávají dítěti jistotu přijetí do skupiny, možnost se bez obav vyjádřit, spolupracovat s ostatními, být tím, kým jsem, být podporován ve své jedinečnosti, aniž bych byl ochuzen o poznatkové a dovednostní učení v integrovaném pojetí vzdělávání. Děti jsou, i díky dodržování principů pedagogiky Franze Ketta, ve třídě uvolněné a respektují odlišnost ostatních, a hlavně je i v průběhu několika měsíců patrný posun nejen v době společných činností, ale i v přesahu do klimatu třídy, vzájemné komunikace a vztahů dětí a v neposledním do vnímání světa kolem sebe.

Křesťanství, na kterém je tato pedagogika postavena, je základem naší společnosti, a tak není obtížné zobecnit a „zesvětšit“ křesťanskou myšlenku prostřednictvím slova, věty, písničky. Jistý náboženský, nebo přesněji hodnotově bohatší, podtext sice celou činnost doprovází, ale běžným okem je vnímán jen jako hierarchie žádoucích (a čím dál více aktuálnějších) lidských hodnot jako je úcta, empatie či údiv nad tím, jak je náš svět pestrý, krásný, bohatý, třebaže to leckdy vnímáme jako samozřejmost.

Postavení jednotky v pedagogice Franze Ketta má svůj smysl a dává dětem prostor nejen získat informace (od pedagoga i od spolužáků), ale také zúročit svoji dosavadní zkušenost a projevit se sám, ať už slovně, pohybem nebo výtvarně. Pozice pedagoga je postavena na důvěře k dítěti a na jeho roli facilitátora, průvodce.

Znalost principů a postavení základní jednotky dává pedagogovi možnost smysluplně využít čas a prostor vyhrazený pro práci s dětmi. Usnadňuje mu přípravu na činnost, ale zároveň od něj vyžaduje, aby byl vnímavý, empatický a tvořivý. Nedovolí mu, aby děti přetěžoval, protože je limitován časem pro nádech (setkání se skutečností) a výdech (ztvárnění), na které se všechny děti (včetně dětí, které po celou dobu

neudržely pozornost) vždy těšily. Při ztvárňování pracovala často celá skupina velmi tiše a zaujatě.

Současně jsem si v praxi uvědomovala, že jsou určitá rizika při aplikaci pedagogiky Franze Ketta v běžné třídě mateřské školy, a těmi jsou:

- ✓ Početnost dětské skupiny (28 zapsaných dětí)
- ✓ Spojování dětí a suplování
- ✓ Nespolupráce pedagogů na třídách
- ✓ Nedostatek pomůcek
- ✓ Neinformovanost rodičů (rodiče nerozumí, co se ve třídě děje)
- ✓ Nedůvěra rodičů v pedagoga
- ✓ Touha učitelky být dokonalá a mít „krásné“ produkty
- ✓ Netrpělivost pedagoga s uváděním této pedagogiky do praxe, nelze chtít vše dokonale a hned
- ✓ Spěch bez prostoru na opakování a doplňující činnosti
- ✓ Nedostatečný čas na přijetí a uvedení filozofie této pedagogiky do praxe
- ✓ Chybějící podpora vedení školy
- ✓ Přemíra aktivit a akcí mimo školu

V práci s pedagogikou Franze Ketta bude v naší třídě pokračováno i nadále. Těším se na další zážitky s dětmi a přemýšlím, jak více zapojit děti, které mají obtíže s udržením koncentrace a velkou potřebu pohybu, i jak víc zapojit rodiče dětí.

ZÁVĚR

Vypracování bakalářské práce „Praktické využití pedagogiky Franze Ketta v běžné mateřské škole“ byla pro mě výzva, radost, úcta, zodpovědnost, a hlavně zúročení svého studia na pedagogické fakultě i studia pedagogiky Franze Ketta. Snažila jsem se naplnit zadání práce i své profesní a osobní záměry v části teoretické i praktické.

V praxi jsem ověřila, že metody, principy a pomůcky pedagogiky Franze Ketta jsou uchopitelné i v mateřské škole běžného typu, že dávají možnost každému dítěti projevit se ve své individualitě a naplňují požadavky RVP PV. Vyzkoušela jsem si, jak velkou roli hraje osoba a osobnost pedagoga, který svou vlastní osobností i profesní výbavou, úctou a pokorou může napomoci k tomu, aby se děti cítily součástí společenství i vzdělávání. Vyzkoušela jsem, že příprava na činnosti vedené ve stylu pedagogiky France Ketta není pro pedagoga složitá, mnohem náročnější je její autentická realizace v praxi a zdaleka nejnáročnější je reakce na situace, které v průběhu realizace vzdělávání nastanou a nelze se na ně předem připravit.

V praxi jsem rovněž ověřila, že lze aplikovat pedagogiku Franze Ketta v mateřské škole s vynecháním náboženských myšlenek a témat, aniž by ztratila na důležitých lidských hodnotách.

Byť stavba vzdělávací jednotky vypadá jako velmi jednoduchá, je náročná na promyšlenost činností, které jdou po smyslu dané věci.

Dál budu v praxi ověřovat vhodnost této pedagogiky pro děti s různými potřebami i individuálními zvláštnostmi, pro děti, které mají větší potřebu pohybu nebo děti, které mají obtíže s pozorností.

A hlavně i do budoucna se chci pedagogice Franze Ketta věnovat nejen v rámci profesního vzdělávání, ale především v praxi vzdělávání předškolních dětí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

CARLGREN, Frans. *Výchova ke svobodě*. Baltazar, 1991. ISBN 80-900307-2-6

EDER, Margot, Eva MUROŇOVÁ, Cyril Tomáš Havel. *Aby malé bylo velké: náboženská výchova předškolních dětí v mateřských školách a ve farnostech*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86953-23-6

Já jsem tady a zpívám. Zpěvník s CD. [hudebnina]. Jiří Brauner, 2010. ISBN 978-80-86953-68

JAROŠOVÁ, Josefa Hana. *Přítomnost a naplňování kompetencí Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání v programu „Aby malé bylo velké“*. Olomouc, 2010. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta. Vedoucí práce Eva MUROŇOVÁ

KETT, Franz, Margot EDER. (2014) *Was wir tun*. [online], [cit. 08. 03. 2020]. Dostupné z <http://igsp-rpp.net/ueber-uns/was-wir-tun/>

MUROŇOVÁ, Eva. *Materiál ze základního kurzu pedagogiky Franze Ketta se zaměřením na předškolní vzdělávání*. Vodňany, 2020.

MUROŇOVÁ, Eva. *Základní kurz pedagogiky Franze Ketta se zaměřením na předškolní vzdělávání*. [seminář]. Vodňany. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Fakulta rybářství a ochrany vod a Společnost pedagogiky Franze Ketta a MEVPIS. 2019-2020

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5107-8

PAVLOVSKÁ, Marie, Zora SYSLOVÁ, Bohumíra ŠMAHELOVÁ. *Dějiny předškolní pedagogiky*. Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5981-8

PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha Portál, 2004. ISBN 80-7178-977-1

PRŮCHA, Jan. *Srovnávací pedagogika: mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha Portál 2012. ISBN: 978-80-262-0191-5

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. [online]. Praha. MŠMT, [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/>

SMOLKOVÁ, Táňa. *Dítě v úctě přijmout*. Maitrea, 2007. ISBN 80-903761-2-6

Společnost pedagogiky Franze Ketta, z.s. *Koncepce předškolního vzdělávání „Učím se říkat ty“*. In: Společnost Pedagogiky Franze Ketta, z. s. [online]. Dolní Benešov, [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: http://kett.cz/clanky/Koncepce_pro_MS

Společnost pedagogiky Franze Ketta, z.s. *Proz(s)píváme celý rok*. [online]. [cit. 27.4.2020]. Dostupné z: <http://kett.duha.ml/kett/>

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací plán*. Praha Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Rozhovor s asistentkou a učitelkou mateřské školy

Příloha č. 2: Fotografie pomůcek

Příloha č. 3: Fotografie ztvárňování

Příloha č.1

Rozhovor s asistentkou a učitelkou mateřské školy

Rozhovory

1. Kde jste se s pedagogikou Franze Ketta (dále jen PFK) setkaly a jak na vás zapůsobila?

Učitelka: Poprvé jsem si při příchodu do třídy všimla pomůcek – košíku s menšími košíčky plných různého materiálu, většinu přírodnin. Přiřadila jsem je ale k Montessori pedagogice. O PFK jsem doposud neslyšela, ani z vysoké školy.

První zmínky o PFK jsem následně slyšela z nadšeného vyprávění kolegyně na třídě, která absolvovala kurz PFK. První praktickou zkušenost s PFK jsem pak měla při řízení činnosti a našem narozeninovým rituálem v naší třídě. Ihned mě tato zkušenost velmi intenzivně emočně zasáhla. Činnost byla uklidňující, empatická, každý měl dostatek osobního prostoru pro sebevyjádření.

Asistentka: S PFK jsem se setkala v mateřské školce, kam jsem nastoupila jako asistentka. PFK provádí paní učitelka, která tyto kurzy navštěvuje. Byla jsem nadšená, protože to byl naprosto odlišný způsob práce s dětmi. Vše v sobě skrývalo jednoduchost, ale zároveň pestrost a hloubku. Zaměření se na jiné věci, než nám nabízí tento svět. Přináší ztišení se, zpomalení se, přemýšlení a zaměření na opravdové hodnoty a na to, co je důležité a opravdové, zkrátka na to, o čem život je. Líbila se mi práce s předměty, šátky a především to, jak děti při činnostech mohou rozvíjet svou fantazii a představivost, aniž by jim někdo říkal, jak a co má vypadat. Jedná se o způsob, jak dětem poukázat na morální hodnoty a přiblížit jim, o čem jsou vztahy, kdo jsem já, kdo jsou lidé kolem mě, že jsem důležitý, že i ten vedle mě je důležitý a já se k němu mám také tak chovat. Zároveň v sobě PFK skrývá něco jedinečného, teplého, hřejivého, zkrátka něco, co každého uvnitř zahřeje a potěší.

2. Jak myslíte, že ovlivňuje naši třídu?

Učitelka: Jsem přesvědčená, že ji ovlivňuje pozitivně. Dětem tato pedagogika dává možnost uvědomění si důležitosti vlastní osoby ale i osoby ve vztahu k druhému a třídy jako celku. Děti více respektují potřeby druhého, a zároveň si uvědomují potřeby své, jsou k sobě ohleduplnější, více empatické.

Asistentka: PFK určitě nabízí dětem prostor, kde se mohou zklidnit. Vliv to určitě má na jejich vztahy, mohou sami projevit, jak se cítí, co cítí, uvědomit si, že i „JÁ“ jsem důležitý a to „JÁ“ může pocítit opravdu každý. Zároveň ale poukazuje na to, že si musím vážit i druhého, že mému kamarádovi může být něco líto, že mu můžu ublížit, ať už fyzicky, tak i slovem, ale také to, že mu můžu pomoci. Nejedná se o přímá slova a navádění dětí, jak se mají k ostatním chovat. Všechno toto přichází nevědomky skrz činnosti, písničky, básničky. Dítě to podle mě vstřebává a osvojuje si tak určité vzorce a představy. I přesto, že máme poměrně hodně živou třídu, kde převažují kluci a práce s nimi je často náročná, tak všichni si tento způsob práce osvojili a jsou na něj zvyklí. PFK zvyšuje soustředěnost, protože právě veškerá činnost je klidná, tichá, ale plná překvapení a otazníků, na jejichž odpověď děti se zvědavostí čekají. Dokážou se pak lépe soustředit, brát ohled na druhého.

3. Dokážete posoudit, jestli a jak se změnilo klima třídy?

Učitelka: Nedokážu bohužel posoudit, zda se klima naší třídy mění díky PFK. Aktuálně pociťuji změny spíše negativně v hlučnosti s přibývajícím věkem dětí a vysokému počtu dětí ve třídě. Pokud se ale zaměřím na jednotlivé děti, vidím, že jsou v naší třídě spokojené, cítí se bezpečně a metody a principy PFK jim dodávají jistotu a sebedůvěru, mají možnost si vše prožít všemi smysly.

Asistentka: V třídě jsem teprve půl roku, když jsem nastoupila, byla to pro mě naprostá novinka. Děti ale byly na způsob práce zvyklé. Nemůžu tedy posoudit, jestli došlo k nějaké proměně klimatu třídy, ale jsem si jistá, že k určité změně muselo dojít. Když si představím, že by se s takovým způsobem práce začalo v jakékoliv jiné třídě, k určité

změně chování dětí by určitě došlo. Možná ne vždy v normálním fungování, ale během činnosti určitě. Stejně si myslím, že si to děti nosí hluboko v sobě.

4. Jaké vidíte klady a jaké zápory

Učitelka: Děti v naší třídě mají velký problém se soustředit delší časový úsek. U mnoha dětí je nutná velká motivace a střídání činností. Metody PFK dokážou většinu dětí v naší třídě zklidnit a zaujmout. Za největší pozitivum považuji pocit jistoty a bezpečí, možnost sebevyjádření, uvědomění si svých potřeb, smyslové vnímání okolního světa. Prožitek, který nám tato pedagogika umožňuje, má veliký přesah.

Věřím, že na většinu dětí mají velký vliv paní učitelky. Pokud se paní učitelka s PFK ztotožní a přijme principy za své a metody praktikuje s lehkostí a nenuceností, osvojí si tento přístup i děti. Za důležité považuji provázanost činností a zakomponování principů a metod do všech činností během dne v MŠ.

V principech a metodách PFK neshledávám nic za nepromyšlené, naopak, jedná se o harmonický celek, balzám dětské i dospělé duše. Za jediné negativum považuji vysoké počty žáků ve třídě pro některé z jednotlivých činností PFK. Prožitek a zamyšlení se nad tématem/ otázkou vyžaduje klid a pohodové prostředí, kde má každý dostatek prostoru pro seberealizaci.

Také si myslím, že záleží na "uchopení" a "praktikování" metod a principů PFK ze strany učitelky/školitele (toho, kdo činnost vede). Toto vidím spíše jako riziko.

Asistentka: Klady: zvýšení soustředěnosti, ztišení se, nalezení skutečné opravdovosti, brání ohledu na druhého, mít rád sám sebe, osvojení si morálních hodnot, rozvoj fantazie, představivosti, možnost projevit svůj názor, zvýšení soudržnosti a pospolitosti, zaměření na hodnoty a vztahy, křesťanský základ – možnost přenesení některých předmětů do křesťanské roviny

Zápory: Činnosti je dobré prostřídat činností jiného rázu, nejen prací s šátky a předměty, protože si děti potřebují také „zarošťačit“, vše ale u nás ve třídě perfektně funguje a je vyvážené

5. Jaká činnost vám utkvěla v paměti.

Učitelka: Jsem velmi ráda, že mám, vzhledem ke krytí pracovní doby s kolegyní, možnost prožívat činnosti s dětmi. Každá z činností ve mně zanechala mnoho pocitů, které ve mně zůstaly po mnoho dní. Opravdu každý příběh považuji za naprosto jedinečný, plný emocí, příběh, který tím dnem nekončí.

Pokaždé se těším na narozeninový rituál, který je postaven na principech a metodách PFK. Vždy se ten den zrodí něco nového, úsměvného, dojemného. Děti se na rituál také velmi těší, září jim oči. Ví, co je čeká. Děti, které jsou málomluvné, v tento den komunikují více. Není to o sladké odměně na konci.

Nejvíce mi v mysli utkvěla oslava dušiček, vzpomínka na ty, kteří nás opustili. Považuji ji za velmi emotivní. S dětmi jsme prožívali radost i smutek, uvědomili jsme si pojem smrti, naprosto nenásilnou formou. Také příběh o zraněné hvězdě si ráda vyzkouším s dětmi. Těším se na jejich zachráněné hvězdičky, na zachráněné děti, na záchranu těch, kteří jsou "odlišní".

Na semináři o pedagogice PFK v Plzni jsem měla možnost prožít více příběhů. Nikdy nezapomenu, při příběhu "O ovečce", na pocit zjištění, že každý z nás má svého pastýře, který nad námi bdí.

Asistentka: Mně přijde, že těch činností, které mně zasáhly, byla spousta, všechny jsou úžasné. Snad každý příběh se mě nějak dotkne, ať už více nebo i tak, že se uvnitř sebe zasměju. Každé poslání příběhu buď poukáže na něco důležitého, nebo si díky němu člověk něco uvědomí. Ne všechny příběhy ale končí nějakým posláním či nasměrováním, některé totiž končí i otazníkem, pod kterým si člověk může představit, co chce a některý příběh si prostě vyslechnete a potěší vás. První příběh, který si teď vybavuji, je příběh, kdy paní učitelka dětem přibližovala smrt. Těžké téma, které je velice ožehavé a nikdo moc neví, jak k němu přistoupit. Tento příběh se dětským způsobem přiblížil dětem, ale i my pedagogičtí pracovníci jsme měli slzy v očích. Každé dítě podle mě osloví třeba i jiný příběh a činnost, záleží na tom, jaké mají zkušenosti a co je jim blízké.

Příloha č. 2

Fotografie pomůcek

Broučkový hlukoměr

Barevné čtvercové šátky

Látkové proužky

Košičky s drobným materiálom

Filcové podložky

Příloha č.3:

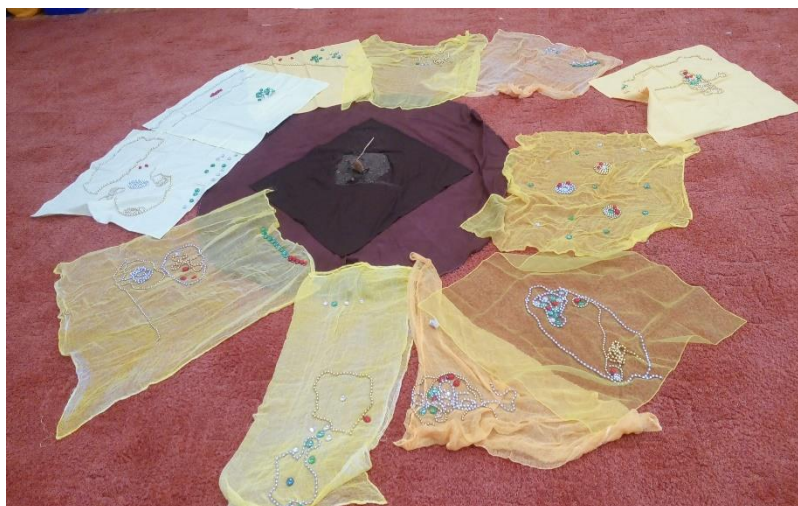
Fotografie ztvárňování

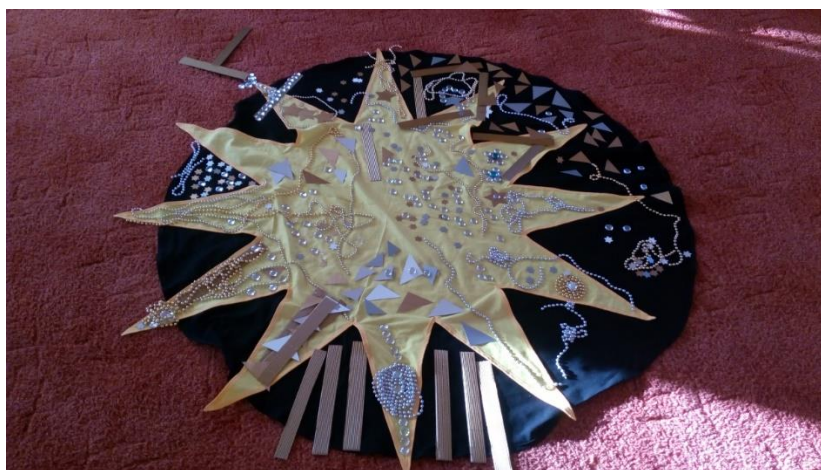
Brambůrek

Hlína

Slunečnice – ztvárnění dle dětí

Hvězda

Narozeninová oslava